

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Ústav pedagogiky a sociální studií

ANDREA KONEČNÁ

Obor: Učitelství pedagogiky pro střední školy a vyšší odborné školy

**Vliv používání moderních komunikačních prostředků
na mezilidskou komunikaci**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vliv moderních komunikačních prostředků na mezilidskou komunikaci zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu literatury a elektronických zdrojů, který je součástí této diplomové práce. Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Olomouci dne 17. 6. 2012

.....

podpis

Poděkování

Děkuji paní PaedDr. Aleně Jůvové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady i celkovou podporu při zpracování mé diplomové práce. Dále chci poděkovat všem lidem, kteří mi umožnili provést dotazníkové šetření.

Rovněž bych chtěla poděkovat své rodině a blízkým za morální podporu, kterou mi poskytli při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

OBSAH

ÚVOD.....	7
Vymezení základních pojmů.....	8
 I TEORETICKÁ ČÁST	
1 POČÍTAČOVÁ GRAMOTNOST.....	13
1.1 POČÍTAČOVÁ GRAMOTNOST V ČR – UNIKÁTNÍ PRŮZKUM.....	14
1.1.1 Průběh průzkumu.....	15
 2 SOCIÁLNÍ SÍŤ.....	18
2.1 SOCIÁLNÍ SÍŤ FACEBOOK.....	18
 3 KOMUNIKAČNÍ PROGRAMY.....	23
3.1 ICQ.....	23
3.1.1 Jak si zabezpečit program ICQ.....	24
3.2 SKYPE.....	25
3.2.1 Čím se liší od ostatních hlasových aplikací.....	26
3.2.2 Výhody.....	27
 4. BEZPEČNOST A PRAVIDLA KOMUNIKACE	
NA INTERNETU.....	31
4.1 KOMUNIKACE.....	31
4.2 BEZPEČNOST NA INTERNETU.....	33
4.2.1 Saferinternet.....	34
4.3 NASTAVTE POČÍTAČ.....	34
4.4 MLUVTE O NEBEZPEČNÍ INTERNETU.....	34
4.4.1 Závislost na Internetu a počítačových hrách.....	35
4.5 INFORMUJTE SE.....	35
4.6 KOMUNIKUJTE OTEVŘENĚ.....	35
4.7 STANOVTE PRAVIDLA A HRANICE.....	35

4.8 ZAJISTĚTE BEZPEČNOST PŘI POUŽÍVÁNÍ CHATU.....	36
4.9 OVĚŘUJTE DŮVĚRYHODNOST ZDROJŮ.....	37
5 ETICKÉ ZÁSADY PRÁCE S POČÍTAČEM	
A PRÁCE S INTERNETEM	38
5.1 ETIKA.....	38
5.2 ETICKÉ ZÁSADY PRÁCE S POČÍTAČEM.....	38
5.3 ETICKÉ ZÁSADY PRÁCE NA INTERNETU.....	39
6 MODERNÍ TECHNOLOGIE VE ŠKOLE.....	41
6.1 REFORMY VE VZDĚLÁVÁNÍ A ÚLOHA ICT.....	42
6.2 Z HISTORIE.....	43
6.2.1 Konec šedesátých let.....	44
6.2.2 Konec sedmdesátých let.....	45
6.2.3 Osmdesátá léta.....	45
6.2.4 Devadesátá léta.....	46
6.2.5 Současnost a příprava na vstup do informační společnosti.....	47
6.3 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA.....	49
6.4 ZÁVĚR.....	49
 II EMPIRICKÁ ČÁST	
7 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU.....	52
7.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	52
7.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	53
7.3 METODA VÝZKUMU.....	54
6.3.1 Dotazník.....	52
7.4 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	55
7.4.1 Vzorek respondentů.....	55
7.4.1.1 Diference dle věku, vzdělání a bydliště.....	56
7.4.1.2 Vliv moderních komunikačních prostředků na osobní život.....	60

7.4.1.3 Rozdíly mezi dětmi a dospělými v délce používání sociálních sítí a komunikačních programů.....	67
7.4.1.4 Znalost ochrany osobních dat a zabezpečení vlastního PC.....	72
8 DISKUSE.....	78
 ZÁVĚR	80
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	84
 PŘÍLOHY	
Příloha č. 1: Dotazník	89
ANOTACE.....	92

ÚVOD

Každý z nás je v dnešním počítačově technickém světě nucen dříve nebo později použít počítač nebo Internet. Technický prostředek spojení se světem. Je určen k propojení světa a k jednodušší komunikaci. Rychlost pokroku jeho rozvoje by se dala přirovnat k rychlosti světla, a pokud se stále nevzděláváte a nejste v denním kontaktu s touto technologií za půl roku je vše jinak a vše zase o kus dál ve vývoji.

Myslím si, že nejvíce je to patrné, pokud si uvědomíte, co měli vaši rodiče, když byli mladí. Ti moji pochází oba z vesnice, do školy docházeli pěšky, tahali učebnice na zádech, a když jim zavedli pevnou telefonní linku, považovali to za obrovský pokrok. Moje generace se učila ovládat počítač na základní škole v hodinách informační výchovy, s Internetem jsme začali pracovat na střední škole, v šestnácti jsem k narozeninám dostala vlastní stolní počítač, na vysoké škole jsem v první ročníku začala pracovat s notebookem a na konci svého studia mám netbook. Během svého dosavadního života jsem stihla poznat mnoho výdobytků moderní společnosti a myslím si, že jsem se vždy dokázala dobře přizpůsobit. Ovšem musím uznat, že jsem trochu zaspala v pokroku a dnešním tabletům, iPodům, chytrým telefonům a dalším technologiím už nerozumím. A to jsem mladý člověk, co teprve moji rodiče. Moje babička dostala ve svých 85 letech mobilní telefon a vždy, když z ní přijedu, vykládá mi, jak je ten pán na druhé straně hodný, že ji upozorňuje na nedostatek kreditu a nedokáže pochopit, že mluví s automatem. Dopadnu tak také? Je opravdu tak nutné stále sledovat novinky na trhu, možnosti jak být stále elektronicky připojen? Tak mě napadá, je film Matrix opravdu sci-fi, nebo se to klidně může stát?

V každém případě mne tato otázka zaujala hlavně proto, že dnešní svět je opravdu zahlcen moderními informačními prostředky. Prostřednictvím těchto prostředků dochází dnes a denně ke komunikaci člověka s člověkem, ze státu do státu, z kontinentu do kontinentu. A tím pádem je každý člověk nějakým způsobem ovlivněn používáním moderních komunikačních prostředků.

Proto hlavním cílem mé diplomové práce je zjistit, zda má používání moderních komunikačních prostředků vliv na mezilidskou komunikaci. Protože

dosud nebyl na toto téma proveden žádný zveřejněný výzkum, rozhodla jsem se také pro dílčí cíle, pomocí kterých hlavní cíl blíže určím a kterým je podřízeno také dotazníkové šetření.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a empirickou (praktickou) část.

V teoretické části zmiňuji oblast počítačové gramotnosti, kterou zkoumala společnost STEM/MARK. Dále jsou zde zmíněny sociální sítě a komunikační programy, jejich, druhy, historie a další rozvoj. Důležitou oblastí této části je také bezpečnost a pravidla komunikace na Internetu, která je podkladem pro jednu z klíčových částí výzkumu. Důležitou oblastí je také oblast etických zásad práce s počítačem a práce s Internetem. A jelikož jsem chtěla upozornit hlavně na problematiku vzdělávání již od základní školy, zmiňuji zde oblast moderní technologie ve škole jejíž součástí je i historie vývoje vybavení škol a vzdělávání učitelů.

Cílem empirické části je pomocí dotazníkového šetření zjistit, zda má na českou společnost vliv používání moderních komunikačních prostředků, kterými jsou v tomto případě sociální sítě a komunikační programy. V případě sociálních sítí jsem se zaměřila hlavně na sociální síť Facebook a zajímalo mne, zda je pravdu takovým fenoménem, jako se všude píše. A jelikož jsou zde komunikační programy delší dobu než sociální sítě, zvolila jsem dvě, dle mého názoru nejpoužívanější, a to ICQ a Skype. V této části diplomové práce jsem se také zabývala bezpečností a etikou práce s počítačem a na Internetu. Osobně si myslím, že je tato oblast velmi podceňovaná a mělo by se jí věnovat více pozornosti už od základních škol.

Pro dobré porozumění textu je nutné vysvětlit základní pojmy za pomoci odborné literatury a internetových zdrojů.

- **ECDL – European Computer Driving Licence** – „volně přeloženo evropský řidičák na počítač – je mezinárodní certifikační koncept zabývající se testováním počítačové gramotnosti. Přínos konceptu ECDL spočívá v tom, že předkládá mezinárodně uznávanou, objektivní, standardizovanou a nezávislou metodu pro ověření počítačových znalostí a dovedností, základní počítačové

gramotnosti i profesionálních počítačových znalostí a dovedností, a to formou převážně praktických testů v reálném prostředí“ Wikipedie, 2012 [online].

- **Firewall** – *„chrání lokální síť před narušiteli tím, že omezuje přístup na počítač nebo síť“ Wikipedie, 2012 [online].*
- **Hardware** – *„označuje veškeré fyzicky existující technické vybavení počítače (Procesor, grafická karta, paměť RAM, a další)“ Wikipedie, 2012 [online].*
- **ICT** – *„Informační a komunikační technologie zahrnují veškeré technologie používané pro komunikaci a práci s informacemi. Původní koncept informačních technologií (IT) byl doplněn o prvek komunikace, kdy mezi sebou začaly komunikovat jednotlivé počítače či uzavřené sítě. ICT ovšem nejsou jen hardwarové prvky (počítače, servery,...), ale také softwarové vybavení (operační systémy, síťové protokoly, internetové vyhledávače,...). ICT se používá rovněž přeneseně, např. ve spojení ICT kompetence. Na českých školách začal předmět ICT nahrazovat dřívější výpočetní techniku či informatiku, neboť na rozdíl od nich lépe popisuje současnou realitu, kdy informace jsou s komunikací takřka nerozlučně spjatý. V moderním světě představují informační a komunikační technologie důležitou a nepostradatelnou součást státní, podnikatelské i soukromé sféry. Z tohoto důvodu patří jejich ovládnutí mezi klíčové kompetence“ Wikipedie, 2012 [online].*
- **Internet** – *„je celosvětový systém navzájem propojených počítačových sítí, ve kterých mezi sebou počítače komunikují pomocí rodiny protokolů TCP/IP. Společným cílem všech lidí využívajících Internet je bezproblémová komunikace (výměna dat)“ Wikipedie, 2012 [online].*
- **IRC** – *„Internet Relay Chat byla jednou z prvních možností komunikace v reálném čase po Internetu. Ve své době propojovala významnou část*

internetových uživatelů. IRC tak částečně stojí u zrodu „internetového chatování“ Wikipedie, 2012 [online].

- **Komunikační program** – program využívaný pro komunikaci prostřednictvím Internetu (ICQ, Skype).
- **Peer-to-peer (P2P)** – „je označení typu počítačových sítí, ve které spolu komunikují přímo jednotliví klienti (uživatelé). Jednou ze základních výhod P2P sítí je fakt, že s rostoucím množstvím uživatelů celková dostupná přenosová kapacita roste“ Wikipedie, 2012 [online].
- **Platforma** – „skupina technických prostředků v informatice a výpočetní technice, které mluví (obecně producent softwarových řešení) používá nebo nabízí jako základ pro další vývoj“ Wikipedie, 2012 [online].
- **Počítačová gramotnost** – „je soubor znalostí, schopností a dovedností zaměřených na ovládání a využívání počítače v životě. Počítačově gramotný člověk umí ovládat osobní počítač s běžným programovým vybavením včetně jeho periférií a využívat počítačové sítě (především Internet)“ Wikipedie, 2012 [online].
- **Sociální síť** – „je propojená skupina lidí. V širším slova smyslu je sociální síť každá skupina lidí, která spolu udržuje komunikaci různými prostředky. V užším, moderním a značně převažujícím pojetí se sociální síť nazývá služba na Internetu, která registrovaným členům umožňuje si vytvářet osobní (či firemní) veřejný či částečně veřejný profil, komunikovat spolu, sdílet informace, fotografie, videa, provozovat chat a další aktivity“ Wikipedie, 2012 [online].
- **Software** – „je v informatice sada všech počítačových programů používaných v počítači, které provádějí nějakou činnost“ Wikipedie, 2012 [online].

- **Wi-fi** – „bezdrátová komunikace v počítačových sítích. Původním cílem Wi-Fi sítí bylo zajišťovat vzájemné bezdrátové propojení přenosných zařízení a dále jejich připojování na lokální (např. firemní) síť LAN. S postupem času začala být využívána i k bezdrátovému připojení do sítě Internet v rámci rozsáhlejších lokalit“ Wikipedie, 2012 [online].

I TEORETICKÁ ČÁST

1 POČÍTAČOVÁ GRAMOTNOST

„Vzhledem k současnému rozvoji technických prostředků lze počítačovou gramotnost považovat za jeden z předpokladů či podmínek dosažení dobré informační gramotnosti. Představuje kompetence zaměřené na ovládání a využívání počítače v životě. Počítačově gramotný člověk umí ovládat počítač a jeho periferie, pracovat s běžným softwarovým vybavením a využívat počítačových sítí (především sítí Internet)“ (Dostál, 2007).

P. Sak a K. Saková (2006, on-line) uvádějí vymezení počítačové gramotnosti jako *„kompetence, které umožní jedinci využívat nové technologie pro jeho profesní a osobní život v té míře, kdy se necítí komputerově handicapován, není za digitální překladou a jeho osobní i profesní rozvoj prostřednictvím počítače je otázkou jeho volby.“*

V této souvislosti jsem narazila na pojem informační gramotnost, kterou je třeba si vysvětlit, protože velmi často dochází k záměně jednotlivých pojmů.

Nejčastěji používanou definicí informační gramotnosti je podle Landové (2002, on-line) *„definice zveřejněná roku 1989 ve zprávě Komise pro informační gramotnost (vytvořená v rámci Asociace amerických knihoven – ALA):*

K dosažení informační gramotnosti musí být jedinec schopen rozeznat, kdy potřebuje informace, a dále je vyhledat, vyhodnotit a efektivně využít. Informačně gramotní lidé se naučili, jak se učit. Vědí, jak se učit, protože vědí, jak jsou znalosti pořádány, jak je možné informace vyhledat a využít je tak, aby se z nich další mohli učit. Jsou to lidé připraveni pro celoživotní vzdělávání, protože mohou vždy najít informace potřebné k určitému rozhodnutí či k vyřešení daného úkolu.“

Další autor k tomuto pojmu promlouvá takto: *„Počítačovou a informační gramotnost není v žádném případě možné zaměňovat. Informační gramotnost je širší pojem. U informačně gramotného jedince je předpokládána počítačová gramotnost, naopak počítačově gramotný jedinec nemusí být nutně informačně gramotný“ (Dostál, 2007).*

A také dodává: *„Je zcela nepochybné, že v dnešní společnosti lze bez informační gramotnosti jen velmi obtížně obstát. Analyzujeme-li aktuální základní*

kurikulární dokumenty, tj. rámcové vzdělávací programy, v porovnání s dříve platnými, lze pozorovat, že vzdělávání v této oblasti má rozvíjející se tendenci.

Je rovněž pozitivní, že na úrovni základních a středních škol nabývá rozvoj informační gramotnosti nepředmětový charakter, tzn. podílí se na něm v rámci mezipředmětových vztahů stále více předmětů. Integrace prvků informační výchovy do jiných předmětů je však doposud málo účinná. Jednou z možností řešení situace je kladení většího důrazu na celoživotní vzdělávání pedagogů v oblasti využívání ICT při výuce jednotlivých předmětů“ (Dostál, 2007).

1.1 Počítačová gramotnost v ČR – unikátní průzkum znalostí populace

Na internetové stránce www.zive.cz [online] jsem našla tyto informace: „Ministerstvo informatiky ČR nechalo vypracovat velmi unikátní výzkum ohledně informační gramotnosti populace. Jak na tom je průměrný český občan? Jsou na tom lépe policisté nebo učitelé?

Celá studie, vypracovaná společností STEM/MARK je svým rozsahem a spolehlivostí unikátní a bude cenným zdrojem informací nejen pro samotné ministerstvo, ale rovněž pro kraje a v konečném důsledku i pro komerční subjekty. Nejprve bylo nutné vymezit samotný pojem informační gramotnosti, poté se zjišťoval i její reálný stav a úroveň využívání informačních a komunikačních technologií v ČR.“

Kdo je informačně gramotný?

Co tedy znamená být informačně gramotný? Základní úroveň byla nastavena poměrně přísně, proto jsou možná výsledná čísla poněkud překvapivá, ale k tomu až později. Za informačně gramotného jedince (podle tohoto průzkumu) lze tedy považovat toho, kdo je schopen vyhledat a zpracovat informace za použití obvyklého počítačového vybavení a je dále chopen orientovat se v různých oblastech práce s počítačem a efektivně jej využívat.

Jedná se zejména o základní přehled v oblasti hardware, terminologii, znalost textového a tabulkového editoru, grafiky a Internetu. Samotný model pak

měří úroveň znalostí v každé ze šesti oblastí. Počítačově gramotný jedinec musí zvládnout všechny oblasti alespoň na základní úrovni (tj. obstát alespoň v 5 parametrech z 8).

1.1.1 Průběh uskutečněného výzkumu k informační gramotnosti (www.zive.cz, [on-line])

„Ještě než si prozradíme některé nejzajímavější výsledky, povíme si o struktuře respondentů a jejich počtu. V první části bylo provedeno rozsáhlé telefonické dotazování. Bylo kontaktováno celkem 15 tisíc náhodně vybraných jedinců ve věku 18 – 60 let, k tomuto vzorku pak bylo přidáno dalších 500 jedinců ve věku 15 – 17 a 500 jedinců ve věku nad 61 let. Celkem tedy bylo v první fázi dotazováno 16 000 respondentů. Díky tomuto počtu a rozvrstvení bylo poté možno ze získaných dat zjistit například počítačovou gramotnost policistů z Karlovarského kraje ve zvoleném věkovém intervalu a podobné množiny.

Druhou fází pak byly tzv. studiové testy. Výběrový vzorek 500 respondentů z různých měst v ČR byl skutečně testován aplikacemi na počítači, bez jakékoliv asistence. Tím byla ověřena validita odpovědí a celého připraveného modelu v porovnání se skutečnými naměřenými daty, očištěnými od „sebestylizace“ respondentů.

Znovu připomínám, že celková úroveň byla velmi přísná. Řada lidí je například velmi zběhlých jen v některé oblasti. Typickým příkladem může být „písařka“. Ta dokáže obvykle velmi slušně ovládat textový editor, katastrofálně však dopadne při práci s tabulkovým editorem či v pojmech s hardware. Díky tomu, že nedosáhne alespoň na základní úroveň v každé ze zmiňovaných oblastí, nelze ji označit za počítačově gramotnou dle metodik tohoto průzkumu“.

Nechme hovořit čísla

Tento výzkum také zveřejnil výsledky: „Přejděme však k tomu, co vás asi bude zajímat nejvíce, tedy k některým hlavním výsledkům a číslům. Začneme od toho nejdůležitějšího. Z provedeného výzkumu vyplývá, že 27 % obyvatel České republiky je informačně gramotných. Důležité je však i druhé číslo, které vyjadřuje „potenciál počítačové gramotnosti“. Sem patří lidé, kteří velmi dobře

zvládají jisté oblasti, ale někde zase mají znalosti příliš malé (viz zmiňovaný příklad s písáčkou), takže nestačili na základní úroveň. Takovýchto potencionálně informačně gramotných je v české populaci 39 % ve věku 18 – 60 let.

Pokud vezmeme výsledky jednotlivých šesti částí, které by měl člověk zvládat, nejlépe jsou na tom oblasti ovládání PC (55 %) a překvapivě i pojmy z IT (53 %). Nejhuře lidé rozumí tabulkovým procesorům (31 %) a velmi překvapivě také Internetu (40 %).

Jak jsou na tom mladí a staří? Ve skupině 15 – 17 let je toto číslo velmi nadprůměrné, celkem 55 %, naproti tomu mezi našimi seniory ve věku nad 60 let je tento podíl jen 2 %. Úplných počítačových profesionálů, kteří se orientují v problematice na špičkové úrovni, je necelé procento. Nejnižší informační gramotnost pak vykazuje skupina nekvalifikovaných dělnických profesí.

Poměrně nepříjemné překvapení se týká učitelů základních a středních škol. Informačně gramotných je jen třetina! Největší problém jim dělá práce s tabulkovým procesorem. S tím možná i vzdáleně souvisí další číslo – jen 74 % uživatelů mezi 15 – 17 lety získalo znalosti ve škole a 73 % všech uživatelů pak získávají své schopnosti metodou pokus – omyl.

V různých televizních vědomostních soutěžích velmi vděčná a oblíbená skupina policistů, vojáků a hasičů se umístila velmi dobře – dosáhla hodnoty 52 %. Učitelé mohou jen tiše závidět. I úředníci ve státní správě jsou na tom však huře než policisté i když dosáhli poměrně slušného výsledku 44 %.

Poslední čísla, která si řekneme, se týkají počítačové gramotnosti podle regionů. Podle očekávání je na prvním místě Praha s 38 %, nejhuře jsou na tom kraje Karlovarský a Vysočina shodně s 22 %“ (Počítačová gramotnost v ČR, 2005, [online]).

Tento průzkum je skutečně unikátní svým rozsahem a podrobností. Jistě by bylo zajímavé i srovnání s ostatními zeměmi, ale obdobný průzkum v nějakém širším měřítku bohužel neexistuje.

Počítačová gramotnost má také svá pravidla, která nastavuje a kontroluje metoda ECDL.

„Rozvoj počítačové gramotnosti se v současnosti soustřeďuje kolem European Computer Driving Licence (ECDL).

ECDL je mezinárodně uznávaná, objektivní, standardizovaná metoda pro ověření počítačové gramotnosti. Zjišťuje pomocí praktických testů, zda je uchazeč schopen efektivně využívat základní informační technologie. Úspěšní absolventi ECDL testování získají doklad o dosažení mezinárodně uznávané kvalifikace pro práci s počítačem – ECDL Certifikát, který je v rámci států Evropské unie doporučen a používán jako standard základní počítačové vzdělanosti.

Projekt ECDL vznikl v Evropě jako reakce na problémy spojené s prudkým rozvojem informačních technologií. Bylo třeba vymezit pojem počítačová gramotnost a stanovit objektivní minimum znalostí, které člověk potřebuje, aby mohl nové technologie, zejména výpočetní techniku a její programové vybavení, efektivně využívat.

Úspěšný absolvent aktivně zvládá základní praktické dovednosti pro všestrannou a efektivní práci s počítačem jako běžný uživatel, u kterého se nepředpokládá předchozí hlubší vzdělání ani znalosti z oblasti počítačové techniky.

Okruh témat je shrnut do sedmi základních modulů: Základy informačních technologií, používání PC a správa souborů, textový editor, tabulkový kalkulátor, databáze, grafické možnosti počítačů a způsoby a možnosti elektronické prezentace a služby informační sítě“ (Kapoun, Kapounová, Poláková, 2006, s. 39).

2 SOCIÁLNÍ SÍŤ

Dle Wikipedie, 2012 [online] je „sociální síť, zvaná též společenská síť, komunitní síť či komunita, anglicky social network, propojená skupina lidí.

V širším slova smyslu je sociální sítí každá skupina lidí, která spolu udržuje komunikaci různým prostředky. V užším, moderním a značně převažujícím pojetí se sociální sítí nazývá služba na Internetu, která registrovaným členům umožňuje si vytvářet osobní (či firemní) veřejný či částečně veřejný profil, komunikovat spolu, sdílet informace, fotografie, videa, provozovat chat a další aktivity. Někdy se za sociální síť považují i internetová diskusní fóra, kde si uživatelé vyměňují názory a poznatky na vybraná témata (těhotenství, automobily, finanční poradenství, apod.).

Komunikace mezi uživateli sociálních sítí může probíhat buď soukromě mezi dvěma uživateli, nebo (nejčastěji) hromadně mezi uživatelem a skupinou s ním propojených dalších uživatelů. V současnosti nejznámější a největší sociální sítí na světě je Facebook.com s téměř 800 milióny registrovaných uživatelů.“

2.1 Sociální síť Facebook

Co je to Facebook?

„Sociální síť. Tak právě tímto slovním spojením lze stručně definovat Facebook. Jak již napovídá slovo „sociální“, bude se jednat o něco, co má souvislost se společností. Ano, správně, v tomto případě budou vaší společností jak stávající, tak i noví přátelé, které na Facebooku naleznete“ (Dědiček, 2010, s. 7).

Sociální sítě jako takové „se začaly rozvíjet už v polovině 90.let minulého století v USA. Byly to sítě, kterými mezi sebou komunikovali hlavně studenti. Už v nich se objevily stránky s prvními profily a skupiny přátel. Tyto sítě vydláždily cestu těm dnešním, mezi které patří Facebook, MySpace, LinkedIn, Hi5 a další“ (Kulhánková, Čamek, 2010, s. 9).

Dnešní sociální sítě jsou skutečným fenoménem. Mají milióny členů a už se neomezují jen na studenty, i když je jich stále téměř polovina. Zůstaňme ale

u Facebooku. Ten se u nás kvůli češtině používá nejčastěji, ale i ve světě je jednoznačně nejpoužívanější. Facebook je totiž jiný. Roli v tom hraje několik aspektů. Jedním z nich může být skutečnost, že jeho zakladatelé jsou bývalí studenti americké Harvardské univerzity, kteří vytvořili síť ze seznamů studentů a z ročenek především proto, aby prvákům usnadnili orientaci v novém prostředí a v životě na univerzitě.

„V prvních fázích Facebook využíval k identifikaci přihlašovaných e-mailové domény univerzit. Nejprve to byl pouze Harvard, další univerzity byly do Facebooku přidávány postupně. První byly školy tzv. „Břečťanové ligy“, do které patří osm elitních soukromých univerzity. Až pak přibývali další. Pořadí jejich přidávání až nápadně připomíná žebříček jejich popularity v USA. Facebook proto dostal nádech výlučnosti, který lákal v podstatě všechny, kdo měli možnost se „připojit“. Jasná struktura sítě, zpočátku také omezený „pohyb“ pouze po „půdě“ vlastní univerzity, a tedy „přátelení“ pouze se studenty stejné školy, pomohly Facebooku získat mezi uživateli důvěru“ (Kulhánková, Čamek, 2010, s. 9).

„Vezmeme-li tedy vzrůstající popularitu Facebooku mezi studenty, není divu, že i absolventi chtěli zůstat se svými přáteli a profesory v kontaktu. A jsme krůček od vzniku největší sociální sítě na Internetu. Největší skupinu uživatelů do nedávna tvořili mladí lidé ve věku do 25 let, nicméně s posunující se věkovou hranicí těch „prvních“ se posunuje i věková hranice ostatních uživatelů. V současnosti toto platí zejména pro USA, ale vzhledem k počtu uživatelů z řad českých studentů se stejný trend dá očekávat i u nás“ (Kulhánková, Čamek, 2010, s. 10).

Facebook se za několik málo let své vlastní existence stal standardem internetové komunikace a nyní hrdě kráčí po boku e-mailu. Ale kdo ví, třeba to bude za pár let úplně jinak a e-mail budeme znát jen jako součást Facebooku. Těžko říct, při rychlosti jakou se vyvíjí dnešní Internet, komunikace a vůbec celé toto prostředí. Je docela možné, že se vás za pár let již nikdo nebude ptát na vaši korespondenční adresu pro dopisování nebo na vaše telefonní číslo, ale právě na onen – Facebook.

Dnes se neustále prodlužuje čas, který strávíme u počítače. A nikoliv práci. Sedíme u toho dnes již naprosto samozřejmého zařízení, které se stalo součástí vybavení každé průměrné domácnosti, a místo abychom se zvedli, vyšli ze dveří

a šli zaklepat na sousedovic dveře nebo se jen natáhli pro telefon, komunikujeme s přáteli jinak. Přes počítač. Má to své výhody.

„Urgentní potřeba si žádá urgentní reakci a týmová práce, kterou umožňují nejrůznější internetové aplikace, má něco do sebe. Složitý domácí úkol není problém. Stačí k tomu web kamera, Skype, Facebook nebo nějaké jednodušší chatovací programy. Studentská webová konference může začít“ (Kulhánková, Čamek, 2010, s. 7).

Hlavní myšlenka sociální sítě leží v aktivitě jejich uživatelů. Profily, fotky, videa, vzkazy na zdi, to všechno měly i předchozí sociální sítě, které nakonec odumřely. Jenže Facebook přidal novou funkci a tou byl kanál „Vybraných příspěvků“.

„Příspěvky slouží k zobrazování aktuálních informací přátel. Když někdo z přátel přidá na Facebook novou fotku nebo vzkaz, na vaší stránce se o této aktualizaci zobrazí informace“ (Kulhánková, Čamek, 2010, s. 9).

A právě přátelé jsou „Stavebním kamenem“ Facebooku. *„Přátelství na rozdíl od sociálních sítí typu Twitter lze navázat pouze symetricky, to znamená, že pokud přátelství nepotvrdíte buď vy, nebo druhá strana, nebude navázáno a ani jeden z vás neuvidí příspěvky a obsah toho druhého.*

Další neopomenutelnou součástí Facebooku jsou stránky a skupiny, jež zastřešují komunikaci uživatelů zainteresovaných v subjektech, které jsou jejich předmětem. Přidáním se ke stránce tak například můžete vyjádřit sympatie třeba k oblíbené značce vína.

Opomenout nelze ani události, které jsou silným nástrojem k organizaci akcí všemožných rozměrů, počínaje malými oslavami narozenin přes křest knihy po velké hudební festivaly“ (Dědiček, 2010, s. 7).

Facebook se vyvíjí. Neustále. Má nové funkce, aplikace, možnosti, zobrazení, hry, atd. Přibývají postupně. Nejsou všechny jen od mateřské centrály Facebooku, ale i od dalších vývojářů, těch co aplikace vymýšlí a přizpůsobují. Proč? Zase a opět využívají to, co jim Facebook nabízí. To, co se s Facebookem naučíte, využijete napořád, jen přibude malinké vylepšení, zjednodušení, protože Facebook reaguje na to, jak jsou uživatelé spokojeni.

„Facebook je sám o sobě pouze platformou ke komunikaci a sdílení, právě aplikace běžící na jeho platformě ho dělají obsahově bohatším a dávají uživatelům např. možnost editace vlastních fotek přímo z jeho prostředí“ (Dědiček, 2010, s. 7).

Jak rychle a obratně musíme reagovat na změny v životě a komunikace na Internetu je jeho nedílnou součástí výstižně popsali Kulhánková a Čamek (2010, s. 9): *„Svět se mění před očima. Kam se na nás hrabe průmyslová revoluce, která odstartovala století páry. Dnešní změny probíhají tisícinásobnou rychlostí a my se jim musíme přizpůsobit. Jenže už na to nemáme celé století...“.*

Jak vznik Facebooku popsal Ben Mezrich, (absolvent Harvardu, publikoval již deset knih, *Bringing Down the House* byla oceněna listem New York Times jako bestseller) ve své knize *Miliardáři z Facebooku*:

„Strhující příběh dvou společensky neobratných studentů z Harvardu, kteří se snažili zvýšit své šance u opačného pohlaví, a proto stvořili Facebook.

Eduardo Saverin a Mark Zuckerberg byli studenti Harvardu a nejlepší kamarádi – outsideri ve škole plné uhlazených absolventů přípravných škol a zhýčkaných dědiců dávných majetků. Oba vynikali v matematice a neměli nijak velké šance u něžného pohlaví.

Eduardo se domníval, že jejich poukázkou na společenské přijetí – a sexuální úspěchy – bude pozvání, aby se stali členy jednoho z univerzitních Final Clubů, souhvězdí elitních společenství, jež vychovala generace nejmocnějších mužů věta a jež panují špičce neoblomné harvardské hierarchie. Mark, který nikdy nebral ohledy na mínění druhých, je shodou okolností počítačový genius první třídy a s využitím svých schopností si našel přímější cestu k hvězdné popularitě. Jedné osamělé noci se naboural do univerzitního počítačového systému a vytvořil databázi pro hodnocení vzhledu všech studentek v kampusu. V té chvíli se v jeho pokoji na harvardské koleji zrodil rámec budoucího Facebooku.

Následující skutečné dobrodružství, v němž se to hemží úlisnými rizikovými investory, úchvatnými ženami a olympijskými veslaři, se stalo základem jedné z nejzábavnějších a nejpůsobivějších knih roku. Netrvalo dlouho a odlišné představy o Facebooku způsobili ve vztahu Euarda a Marka vznik nepatrných

trhlinek, které jejich přátelství záhy roztrhaly na kusy. Vysokoškolská nevázanost, příznačná pro jejich spolupráci, padla za oběť dospělému světu peněz a právníků. Je velkou ironií osudu, že zatímco Facebook úspěšně spojuje lidi, právě jeho úspěch od sebe tyto dva nejlepší kamarády oddělil“ (Mezrich, 2010).

3 KOMUNIKAČNÍ PROGRAMY

„Existuje řada programů, které umožňují komunikaci mezi jednotlivými uživateli, aniž byste se museli přihlašovat pokaždé na jakékoliv internetové stránky. Naopak, jsou spuštěny jako služba ve vašem počítači, umí sledovat stav všech vašich kontaktů, a tak ihned vidíte, kdo je on-line a kdo ne. Mezi tyto programy patří např. Skype nebo ICQ.

Instant messenger je souhrnné označení pro všechny programy pro internetovou komunikaci v reálném čase“ (Vampola, 2005, s. 8).

3.1 ICQ

„Představte si, že s někým potřebujete něco prodiskutovat, ale za telefon ani SMSky se Vám nechce platit. Nejspíše byste šáhli po e-mailu, jenže ten má taky své nevýhody. Je dost neohrabaný pro vedení debat, dlouho čekáte na odpověď a ani nevíte jestli osoba které píšete si zprávu přečte hned nebo až za pár hodin.

Proto pár chytrých hlav vymyslelo program ICQ. Jde vlastně o takové e-mailování v reálném čase. Jediné co k tomu potřebujete, je nainstalovat program ICQ, zaregistrovat se a mít připojení k internetu.

Poté už Vám nic nebrání v povídání si s přáteli, vše je zdarma a nic neplatíte. Povídat si samozřejmě můžete pouze s lidmi, kteří mají také nainstalované ICQ a jsou zrovna připojeni k internetu, jsou tzv. online“ (ICQ, [online]).

„S masovým rozšířením Internetu u nás i ve světě, přišel i obrovský rozmach mezilidské komunikace vůbec. Díky Internetu můžete v reálném čase komunikovat s kýmkoliv na světě. Avšak jen Internet vám nestačí. Proto je třeba vybavit se programem, který vám to umožní. Mezi nejoblíbenější a nejrozšířenější instant messengery vůbec, jak se takovým programům pro zprostředkování online komunikace říká, patří zcela jistě i program ICQ, který má a aktivně používá již více než miliarda uživatelů po celém světě“ (Vampola, 2005, s. 7).

„Program ICQ je freeware (což znamená, že je zdarma) a nejsnadněji jej stáhnete přímo od jeho tvůrce“ (Vampola, 2005, s. 10).

*„ICQ, celým názvem **I Seek You** [áj sík jú], je software pro instant messaging. Program byl vyvinut izraelskou firmou Mirabilis a vydán v roce 1996, o dva roky později, byl software i protokol prodán společnosti AOL. Nynějším vlastníkem je firma Digital Sky Technologies, která ICQ koupila v dubnu 2010 od firmy AOL za 187,5 miliónu dolarů. V Česku zajišťovala do 13. března 2012 podporu, oficiální překlad a prezentaci klienta ICQ firma Centrum Holdings, provozovatel portálů Centrum.cz a Atlas.cz. Od tohoto data bude zajišťovat tuto podporu provozovatel TV Nova – společnost CET 21“ (ICQ, 2012, [online]).*

3.1.1 Jak si zabezpečit program ICQ?

„ICQ je nejpoužívanějším protokolem pro peer-to-peer komunikaci více osob na Internetu. Na rozdíl od IRC nepodporuje místnosti, to znamená, že osobu, s kterou chcete navázat komunikaci, musíte předem znát (resp. Musíte předem znát některé její osobní daje) a nemůžete komunikovat s více osobami v jednotném prostředí – osoba, s níž komunikujete nemůže vidět druhou osobu, se kterou taktéž komunikujete (a nemůže se o tom dozvědět). ICQ je skvělým prostředkem pro privátní komunikaci a nabízí k tomu skvělé nástroje. Jeho potenciál je natolik veliký, že jej stěží celý využijete.

V prostředí Windows se v drtivé většině případů používá pouze jediný klient ICQ, a to je přímo ten standardně dodávaný, volně dostupný na adrese <http://www.icq.com/download>. Samozřejmě nejen pro Windows, ale i pro jiná prostředí (např. Linux, MacOS atp.) také existují jiní klienti, ale procento jejich užívání je minimální. Jeho zranitelnost spočívá v možnosti posílání souborů, podobně jako u IRC. Na rozdíl od mIRC však nejde nastavit ignorování souborů s určitými příponami, takže veškerá odpovědnost je na vás“ (Střihavka, 2001, s. 50).

3.2 SKYPE

„Skype je nejpoblárnějšl internetov hlasov komunikační slulba na světě. Skype používá více než 75 milionů lidí, což je více, než mají všichni ostatní poskytovatelé internetových hovorů dohromady“ (Max, Ray, 2008, s. 23).

„Používání Skype je velmi snadné. Umožní v komunikaci napřlč kontinenty, hranice, státy a časovými psmy. Hlasov hovory jsou dokonale čist a na víc můžete poslat zprávy, přenášet digitlnl soubory a provádět videohovory téměř kdekoliv na světě zdarma. Můžete také zavolat lidem na jejich veřejné i mobilnl telefon za zlomek ceny běžného hovoru.

Skype mění způsob, jakým lidé o komunikaci přemýšlejí. Protože jsou komunikační signály Skypu přenášeny Internetem, hlavní náklady spojen s tradičními telefonními systémy jsou vyloučeny. A jelikož telefonnl společnost nekontroluje dobu, kterou strávíte konverzací, můžete komunikovat tak dlouho, jak chcete.

Skype mění také způsob, jakým lidí komunikují. Protože jsou hovory a IM (Instant Messages – okamžit zprávy) integrovány do jedné aplikace, můžete v tichosti komunikovat tam i zpět pomocí textových zpráv a pak hladce přepnout na hovor, je-li pro vás snazší mluvit. Skype m v dnešní době jednu velmi nepostradatelnou schopnost a tou je schopnost zjistit, kdo je online a zda je příslušnl člověk dostupnl, takže včas víte, zda je dotyčnl osoba volnl a schopnl komunikovat“ (Max, Ray, 2008, s. 24).

Lidé používájí Skype rozličnlmi způsoby:

- *„Rodinnl příslušnlci na mezinrodnlch obchodnlch cestách otevřou připojení Skypu a nechjí je otevřen, takže mohou mluvit se svými milovanými doma v jakoukoliv dennl dobu.*
- *Zaměstnanl rodiče používájí Skype ke sledování všeho co se děje u nich doma.*
- *Mal vzkumn skupiny vedou dlouhé mezinrodnl konferenční hovory a během hovorů posíljí tam i zpět okamžit zprávy (IM) a dokumenty.*

- *Cestovatelé v hotelích, na mezinárodních letech nebo na plavbách (které umožňují internetové připojení) volají za nepatrný zlomek ceny meziměstských hovorů“ (Max, Ray, 2008, s. 24).*

„Skype Technologies byla první společností, která dodala čisté a konzistentní hovory přes Internet, a výsledkem toho je, že se Skype používá ve většině zemí světa.

V současnosti sídlí největší skupiny uživatelů Skypu v Evropě, Asii a Severní Americe. Nejrychleji se rozvíjející skupinou uživatelů Skypu je skupina v Asii – zejména v Číně. Je to výsledek rychlého osvojení širokopásmového připojení a výdajů a nízké kvality spojené s tradičním telefonním systémem.

Skype je plnohodnotnou a stálou komunikační aplikací. Má schopnosti a grafická uživatelská rozhraní pro:

- *Vedení hovorů mezi dvěma osobami.*
- *Vedení konferenčních hovorů.*
- *Vedení videohovorů.*
- *Chatování (posílání a obdržení okamžitých zpráv).*
- *Přenos souborů.*
- *Řízení účtů Skype“ (Max, Ray, 2008, s. 24).*

S každou aktualizací Skypu jsou dostupné nové vlastnosti.

3.2.1 Čím se liší od ostatních hlasových aplikací

„Skype se liší od ostatních internetových hlasových aplikací z těchto důvodů:

- **ze Skypu do Skypu zdarma** – *hovory mezi účty Skypu jsou bez poplatků. Protože byl Skype navržen a postaven zcela nezávisle na tradiční infrastruktuře veřejné telefonní sítě, jsou hovory Skypu směrovány výhradně přes Internet. Většina ostatních hlasových aplikací je smíšenými řešeními, které fungují pouze ve shodě s tradičním telefonním systémem.*
- **Sít' peer-to-peer** – *Skype je postavený na vyspělé síťové technologii P2P, která funguje prakticky bezchybně, je adaptabilní na odlišné síťové podmínky a je navržena k růstu bez hranic.*

- **Instalace a konfigurace** – instalování a používání Skypu je velmi jednoduché. Jeho ovládání je intuitivní a velmi rychle si ho osvojíte. Skype funguje na většině populárních počítačových platform a mnoha komunikačních zařízeních.
- **Práce s firewally** – unikátní síťová technologie Skypu P2P překračuje většinu firewallů a překladačů adres, které jsou vyžadovány pro širokopásmové připojení. Skype není omezen protokolem SIP vyvinutým telekomunikačními společnostmi.
- **Celosvětové přijetí** – Skype má více než 75 milionů uživatelů. Stále víc a víc přibývá lidí dostupných prostřednictvím sítě Skype, kterým můžete zavolat.
- **Kvalita zvuku** – ve většině případů má Skype vynikající kvalitu zvuku, která mnohdy předčí srozumitelnost tradiční telefonních, mobilních hovorů a internetových hovorů mimo Skype.
- **Bezpečnost** – hovory, okamžité zprávy, videohovory a přenosy souborů jsou po celé délce šifrovány pomocí standardu vyspělého šifrování. Není možné zachytit a odposlouchávat komunikace mezi Skypem a Skypem.
- **Rostoucí ekosystém** – společnosti jako jsou Intel, Motorola, Siemens, Linksys, Kodak, Logitech a Sony již vyrábí produkty, které fungují ve shodě se Skypem. Otevřená architektura Skypu a těsný vztah s jeho vývojovou společností na víc podporuje rozvíjející se trh pro softwarové aplikace jiných společností. Čím více lidí používá Skype, tím větší je síť a tím vyšší jsou i finanční stimuly pro společnosti, aby vyvíjeli produkty, které podporují a rozšiřují schopnosti Skypu“ (Max, Ray, 2008, s. 25).

3.2.2 Výhody

„Skype využívá výhod vyspělé síťové technologie P2P pro zavedení a směřování spojení přímo mezi počítači místo toho aby vedl hovory přes centrální servery společností. Na rozdíl od ostatních poskytovatelů hlasových služeb se síť Skypu P2P stává silnější s každým novým uživatelem Skypu, který se online připojí, přičemž se nepřetržitě zlepšuje kapacita sítě pro připojení dalších uživatelů“ (Max, Ray, 2008, s. 25).

„Skype funguje na většině populárních operačních systémů (Windows 2000 a XP, Mac OS X, Linux a osobních záznamnících používajících Pocket PC) s příslušným vzhledem a prostředím pro danou platformu. Hovory, posílání okamžitých zpráv a přenos souborů mezi odlišnými platformami jde tak hladce jako odeslání a obdržení emailů mezi platformami.

Skype také funguje na mnoha odlišných zařízeních: na stolních počítačích, laptotech, osobních záznamnících (PDA), na domácích bezdrátových telefonech, které podporují Skype, stejně jako na novém druhu vícerežimových mobilních telefonů, které podporují připojení Wi-Fi k Internetu.

Na počítači funguje Skype jako softwarový program, který běží na pozadí, pokud není používán, a pokud je třeba, přesune se do popředí. Tímto způsobem se Skype podobá existujícím aplikacím okamžitých zpráv jako jsou ICQ, AOL a Yahoo!

Skype funguje trochu odlišně podle zařízení, které používáte. Základní operace volání ze Skypu na Skype jsou však stejné. Jednoduše ze seznamu kontaktů vyberete libovolnou osobu a klepnete na tlačítko pro uskutečnění hovoru“ (Max, Ray, 2008, s. 26).

Kuneš (2006, s. 7) komentuje informační technologie a Skype takto: „Žijeme v úžasném světě, který zaznamenává překotný rozvoj informačních technologií. Svým způsobem je to doba podobná té, která vládla před sto lety na americkém středozápadě. Jsme svědky až neuvěřitelného rozvoje technologií, které před deseti či patnácti lety ani náznakem neexistovali. Buďme za toto rádi a važme si, že tomu můžeme být přítomni právě my.

Internetová telefonie je stále aktuálním fenoménem posledních let. Dá se ale předpokládat, že největší boom ji teprve čeká. Má také mnoho podob, od hlasové komunikace probíhající na Internetu, po technologie, které Internet využívají pro přenos dat. Koncová zařízení jsou ale stejná jako u běžných telefonních linek.“

„Skype je proprietární software pro internetovou telefonii, funguje na bázi peer-to-peer připojení (spojení dvou počítačů bez prostředníka). Program začali v roce 2003 vyvíjet Niklas Zennström a Janus Friis, autoři programu Kazaa, jednoho z nejznámějších softwarů na sdílení souborů mezi uživateli. Vedle verze pro Windows existují také verze pro kapesní počítače, Mac OS a Linux.

Volně dostupný program si uživatel stáhne ze stránek www.skype.com. Základní funkcí programu je hlasová komunikace s dalšími uživateli tohoto programu, ale také majiteli běžných telefonních linek a mobilů. Program je postupně rozšiřován o další nové funkce. Volání mezi uživateli v rámci Internetu je zdarma. Zpoplatněny jsou hovory na běžné telefonní linky, mobily a další doplňkové služby.

Na rozdíl od jiných programů pro instant messaging (okamžité zasílání zpráv) je Skype určen v první řadě pro hlasovou komunikaci, i když nabízí také posílání textových zpráv a souborů, podobně jako další programy podobného typu (např. ICQ). Verze 2.0 přinesla možnost videohovorů, od verze 2.5 je možné zasílat krátké textové zprávy (SMS) na mobilní telefony“ (Kuneš, 2006, s. 10).

*„Hlavními doplňkovými službami jsou **SkypeOut** což je služba, která umožňuje volání na pevné telefonní linky a mobily prakticky do celého světa za výhodné ceny, a **SkypeIn**, což je služba díky níž získáte telefonní číslo a majitelé běžných telefonních linek vám budou moci volat na počítač. Na pocit, že prostřednictvím počítače můžete komunikovat s uživateli běžných telefonů a mobilů, je potřeba si trochu zvyknout, ale po chvíli už vám to ani nepřijde. Obě tyto služby jsou placené.*

Poslední hojně využívanou službou je záznamník hlasových zpráv. Ten umožňuje nechat uživateli této služby hlasovou zprávu ve chvíli, kdy není připojen nebo má právě další hovor.

Hlavním rozdílem mezi Skype a dalšími programy pro hlasovou komunikaci prostřednictvím Internetu je jeho architektura, která nekopíruje klasický model klient – server, ale využívá síť peer-to-peer, kdy každý uživatel plní také roli průchozího bodu pro komunikaci dalších uživatelů. Tento model je méně náročný na hardwarové vybavení provozovatele a umožňuje i skokový růst provozu, který by při použití klasické infrastruktury nebyl možný. Díky tomu můžete Skype provozovat také na počítačích a v sítích s přísnějšími bezpečnostními podmínkami.

V praxi to může vypadat tak, že uživatelé, kteří Skype používají na počítačích neomezovaných překlady adres nebo firewally, mohou být použiti jako routovací body pro uživatele, kteří za těmito prvky jsou. To může mít za následek nárůst datového provozu na vašem počítači. Směrování tohoto provozu je řízeno

plně programem Skype a uživatel nemá možnost jej nijak ovlivnit. Všechna komunikace je šifrována a nehrozí tedy, že by se k vašim hovorům dostal někdo nepovolaný“ (Kuneš, 2006, s. 11).

„Přestože jsou již dnes k dispozici další programy s podobnými možnostmi, náskok Skype je natolik velký, že začínající konkurence má velmi ztíženou situaci. Určitou naději na úspěch mají pouze zavedené firmy, které mohou uvést vlastní produkty pro hlasovou komunikaci. Podobný program má také společnost Google – Google Talk.

O světlé budoucnosti tohoto komunikačního programu hovoří nejen dramatický nárůst počtu uživatelů (tempo získávání nových uživatelů se dva roky po uvedení programu stále zrychluje), ale i studie analytických firem, které trhu s těmito produkty předpovídají velmi světlou budoucnost“ (Kuneš, 2006, s. 12).

4 BEZPEČNOST A PRAVIDLA KOMUNIKACE NA INTERNETU

4.1 Komunikace

„Slovo komunikace je z latinského původu. V latině communicare znamená communem reddere – učinit společným. Psychologicky řečeno: zbavit něco subjektivity, výlučné vázanosti na psychiku toho, kdo s druhým to své sdílí. Pokud sdělování probíhá mezi lidmi a má specificky lidskou podobu, budeme mluvit o sociální komunikaci“ (Mareš, Křivohlavý, 1989, s. 19).

Giddens (1999, s. 550) vymezuje komunikaci jako *„Přenos informací od určitého jedince nebo skupiny k jiným. Komunikace je nezbytným základem všech sociálních interakcí. V bezprostřední komunikaci hrají kromě jazyka významnou roli i neverbální znaky, které účastníci používají k interpretaci toho, co druzí říkají a dělají. S rozvojem písma a elektronických médií (rozhlas, televize, Internet) se komunikace do jisté míry odděluje od bezprostředního kontextu sociálních vztahů“.*

Komunikaci mezi dvěma stroji, případně mezi dvěma částmi technického zařízení označuje Mareš a Křivohlavý (1989, s. 19) jako komunikaci technickou.

„Kladem ryze technického pojetí komunikace je pokus chápat ji jako systém, jako tzv. komunikační řetězec spojující vysílač s přijímačem pomocí tzv. komunikačního kanálu. Technické pojetí bylo svého času aplikováno na sdělování zpráv v mezilidském styku. Místo vysílače zaujala hovořící osoba – řečník, mluvčí, místo přijímače naslouchající osoba – posluchač. Ukázalo se, že reproduktor rozhlasového přijímače reprodukuje přesně to, co bylo do něho přivedeno. U naslouchajícího člověka je tomu jinak. Nemusí být (obrazně řečeno) naladěn na vlnu vysílače, nemusí slyšet to, co mu říká řečník. Posluchač může být jinak motivován, jeho pozornost může být zaměřena jinam. Je schopen nejen zavírat oči, aby neviděl, ale také „zavírat uši“, aby neslyšel“ (Mareš, Křivohlavý, 1989, s. 19).

„Mezilidská komunikace je podstatně složitější než technická. Posluchač nečeká na to, co mu bude řečeno. Dříve než něco slyší, má již o tom své

představy a konfrontuje je se slyšeným. Nejde však jen o představy. U posluchače musí řečník počítat se zcela určitým motivačním zaměřením. Posluchač má o jedny věci zájem, o druhé zájem nemá. Proto něco slyší a něco neslyší“ (Mareš, Křivohlavý, 1989, s. 20).

Významem komunikace v dnešní společnosti se zabývala Bednaříková (2006, s. 14): *„Pojem komunikace je v dnešní společnosti jedním z nejpoužívanějších. Hovoříme o komunikaci mezi vládními stranami, o komunikaci s veřejností, o komunikaci v rodině, v práci, ve škole, ve společnosti, na ulici, v dopravních prostředcích, zkoumáme komunikaci v partnerských vztazích, fascinuje nás komunikace probíhající v masmédiích a neustále hovoříme o tom, že je potřeba ji zlepšit, zvýšit, zkvalitnit, že je potřeba se naučit komunikativním dovednostem. Proč je však tato potřeba tak naléhavá?*

Je to proto, že současnost se svými technickými a vědeckými vymoženostmi (počítače, počítačové hry, Internet, mobilní telefony, videa, spousta televizních stanic a kanálů) stále více lidí izoluje, individualizuje a doslova potlačuje, omezuje, ubíjí, vůbec dále nerozvíjí přirozenou lidskou schopnost a potřebu komunikovat. Lidé dokonce přestávají číst knížky, ale ani nemají čas hovořit o mediálních informacích, které se na ně valí ze všech stran.

Informační společnost prožívá svoji konjunkturu. Obrazovka počítače je jistě významným zdrojem informací a elektronický kontakt je také důležitý, protože má své přednosti, nikdy však v plné míře nenahradí lidský rozměr osobního setkání“.

Náš život je naplněný komunikací, nelze se jí vyhnout. I když nemluvíme, předáváme mnoho informací svému okolí, jsou to naše gesta, mimika, postoj i výraz. Velká část komunikace se v dnešní době odehrává prostřednictvím počítače a Internetu jak říká Bednaříková (2006, s. 15): *„Ne všechna pravidla jsou striktně stanovena. Chceme-li však v tomto souboji obstát a odejít se ctí, měli bychom respektovat alespoň základní zásady a normy“.*

4.2 Bezpečnost na Internetu

„Informační společnost, do které jsme ve třetím tisíciletí naplno vstoupili, přináší rozvoj nových technologií, které - ostatně jako tomu bylo v lidské historii vždy – přináší kromě pokroku, který je mimochodem pro naše děti velmi lákavý, také jistá rizika a ohrožení.

Pro mě osobně je velmi potěšující, že v loňském roce samy děti ve věku 14 – 17 let po celém světě diskutovaly o on-line bezpečnosti. Jedním ze závěrů bylo přijetí Globální online charty, která požaduje zajištění on-line bezpečí pro děti. Jedním z konkrétních závěrů je zajištění dostatečné informovanosti a mediální výchova rodičů“ (Online Safety Institute z.s.p.o., 2009), s. 5). To je důvod, pro který se ochrana dětí před on-line formami násilí stala součástí vládní kampaně STOP násilí na dětech konané pod záštitou ministra pro lidská práva Michaela Kocába.

„Pro děti je práce s Internetem a mobilními technologiemi zcela přirozenou součástí života, zatímco řada rodičů ovládá jen základní práci s PC a mobilem. To je důvod, proč přicházíme se základním doporučením pro rodiče, kteří si možná ani neuvědomují jaké riziko a ohrožení na PC a mobilu číhá na jejich dítě, které je hodné, nezlobí a celé odpoledne je samo ve svém pokoji“ (Online Safety Institute z.s.p.o., 2009, s. 5).

„Výzkumy ukazují, že děti a dospívající sedí stále častěji a déle u počítače a tím se prodlužuje i doba, kterou tráví na Internetu. Průměrně dvě hodiny denně věnují komunikaci prostřednictvím chatu a služeb instant messagingu, kromě toho se baví videohrami, vyhledávají informace nebo poslouchají hudbu.

To, že život dospívajících se stále více odehrává po síti, se stává nezměnitelnou realitou, ke které přispívá i dobré vybavení dětí multimédií. Přitom ale mladí uživatelé narážejí na obsah, který pro ně není vhodný, nebo pro ně může být dokonce nebezpečný. Mnoho rodičů se proto ptá: jak mohu zajistit, aby moje dítě bylo při chatování, posílání emailů nebo jen surfování po síti v bezpečí?“(Online Safety Institute z.s.p.o., 2009).

4.2.1 Saferinternet.cz (České národní centrum bezpečnějšího Internetu)

Tento projekt je podporován programem Evropské unie Safer Internet. Cílem projektu je zvyšování povědomí mezi uživateli Internetu o hrozbách celosvětové sítě a možnostech, jak se jim bránit. Projekt zároveň přispívá k boji proti nelegálnímu obsahu na Internetu. Projekt provozuje internetovou horkou linku (www.horkalinka.cz), internetovou asistenční linku (www.pomoconline.cz). Součástí projektu je Online Safety Institute (www.osi.cz), který je dokumentačním a metodickým centrem a vydavatelem portálu www.saferinternet.cz.

4.3 Nastavte počítač

„Děti kolem 10 let už mají tolik dovedností, že se mohou naprosto volně pohybovat po síti. Naučte své dítě při surfování na Internetu používat možnosti prohlížečů, jako jsou oblíbené nebo záložky. Buďte mu k ruce, když chce kromě dětských stránek s vyhledáváním vyzkoušet i běžné vyhledávače. Můžete také nainstalovat zvláštní software pro odfiltrování nevhodných výsledků vyhledávání. Ale pozor, žádný filtrovací program negarantuje absolutní bezpečí, kromě toho, může odfiltrovat i obsah, který je v pořádku, dokonce i zcela bezpečné dětské stránky“ (Online Safety Institute z.s.p.o., 2009, s. 8).

Pro mladší děti byste měli jednoznačně vymezit okruh stránek, které mohou navštěvovat. Seznam oblíbených stránek můžete vytvořit i přímo ve vyhledávači. Zabráňte tak nepříjemným omylům, kdy se dítě při zadávání adresy splete a může se tak dostat k nežádoucímu obsahu. Zadávejte jen takové stránky, které odpovídají věku a zájmům dítěte. Společně můžete hledat další internetové stránky, najdete tak nové zajímavé odkazy a vaše dítě se krůček po krůčku naučí zacházet s Internetem.

4.4 Mluvte o nebezpečích Internetu

„Nespoléhejte se čistě na technický štít. Stejně jako nastavení počítače je důležité s dětmi také mluvit o nebezpečí Internetu a stanovit pravidla jeho

používání. Pokud děti narazí na nevhodné stránky, můžete vzniklým potížím čelit spolu“ (Online Safety Institute z.s.p.o., 2009, s. 8).

4.4.1 Závislost na Internetu a počítačových hrách

„Počítač a Internet dnes neodmyslitelně patří do světa dětí a mladých. Problémem se to může stát ve chvíli, kdy počítač a Internet natolik zasáhne do všedního dne dítěte, že už mu nezbývá žádná energie ani čas na koníčky nebo školu. Zkuste pobyt dítěte u počítače omezit tím, že se dohodnete na konkrétních časech, které může u počítače trávit. Zároveň mu ale nabídněte lákavé alternativy pro trávení volného času. Podporujte vyvážené a smysluplné používání počítače a Internetu například při vyhledávání informací pro přípravu do školy“ (Online Safety Institute z.s.p.o., 2009, s. 12).

4.5 Informujte se

„Děti a dospívající často vědí lépe než dospělí, co všechno je na Internetu možné – od blogování po stahování čehokoliv. To ale neznamená, že si jsou děti vědomy nebezpečí nebo právních aspektů svých internetových aktivit. Proto se také sami musíme snažit držet krok s vývojem Internetu“ (Online Safety Institute z.s.p.o., 2009, s. 10).

4.6 Komunikujte otevřeně

„V poslední době výrazně přibývá případů rafinované šikany, kdy pachatelé při trýznění oběti zneužívají ICT a nové technické vymoženosti jako je např. videokamera v mobilním telefonu. Tato kybernetická šikana se může projevit kdekoliv, např. v SMS zprávách nebo v internetových diskusních fórech. Jako rodiče můžete svému dospívajícímu dítěti pomoci hlavně tím, že se budete živě zajímat o nové trendy. Když ukážete svůj zájem, dítě s vámi bude otevřeněji mluvit i o citlivých věcech, jako je právě kybernetická šikana“ (Online Safety Institute z.s.p.o., 2009, s. 10).

4.7 Stanovte pravidla a hranice

„Jasná pravidla jsou nutná především pro komunikaci na Internetu. Hranice byste měli vymezit hlavně pro sdělování osobních informací např. při používání sociálních sítí. Jména, adresy, telefonní čísla by měly být sdělovány vždy jen po domluvě mezi vámi a dítětem. Totéž platí i o posílání fotografií. Bez vašeho dovození a bez spolehlivého doprovodu by se děti neměly scházet s lidmi, které poznaly na Internetu“ (Online Safety Institute z.s.p.o., 2009, s. 10).

Na Internetu býváme často vyzýváni k uvádění osobních údajů, jako je jméno, koníčky, adresa, uživatelské zvyklosti apod. Neberte ochranu osobních údajů na lehkou váhu a svému dítěti vysvětlíte, že není dobré vyprávět o sobě všechno. V reálném životě by cizímu člověku o sobě také nevykládalo každý detail jenom proto, že se ho na to ptá. K prozrazení osobních informací nejčastěji lákají stránky s domácími úkoly a referáty, stránky se soutěžemi o ceny nebo nabídka vyzváněcích melodií do mobilních telefonů.

4.8 Zajistěte bezpečnost při používání chatu a služeb instant messaging

„Podle výzkumu třetina dětí a dospívajících při chatování opakovaně narazila na nepříjemné lidi. Nezřídka se dospívající v chatovacích místnostech setkávají s nadávkami a obtěžováním. Mluvte proto spolu o tom, co dítě zažilo při chatování, surfování nebo při online hrách. Společně s dítětem vyhledejte vhodné chaty například na stránkách pro děti“ (Online Safety Institute z.s.p.o., 2009, s. 12).

Mladší děti by se měli pohybovat výhradně v dětských chatech. Tyto chaty jsou částečně pod dohledem a je tak menší riziko, že si účastníci budou posílat urážlivé příspěvky nebo že dojde k sexuálnímu obtěžování. V těchto chatech navíc děti najdou vrstevníky s podobnými zájmy. Dětské chaty můžete zkusit vyhledat společně.

4.9 Ověřujte důvěryhodnost zdrojů

„Povzbuzujte děti v tom, aby samy zkoušely, jak moc lze důvěřovat obsahu Internetu a jak důvěryhodný je ten který poskytovatel informací. Dítě může například samo vyhledat, komu webová stránka patří. Často pomůže už jen porovnání informací z Internetu například s knihami, aby bylo zřejmé, jestli jsou informace správné“ (Online Safety Institute z.s.p.o., 2009, s. 12).

*Plánujete-li na jeden rok, zasad'te rýži;
Uvažujete-li v horizontu desetiletí, zasad'te strom;
Plánujete-li na celý život, zajistěte svému dítěti vzdělání.*

(čínské přísloví)

5 ETICKÉ ZÁSADY PRÁCE S POČÍTAČEM A PRÁCE S INTERNETEM

5.1 Etika

Je odvětví filozofie, teorie morálky a mravnosti. Rozděluje věci na dobré a zlé. V etice hraje významnou roli svědomí. Poprvé ji formuloval Aristoteles.

5.2 Etické zásady práce s počítačem

„Desatero počítačové etiky zformulované Patrickem Sullivanem z Institutu pro počítačovou etiku ve Washingtonu:

- 1. Nepoužiješ počítače, abys uškodil jinému člověku.*
- 2. Nebudeš rušit jiné při práci s počítačem.*
- 3. Nebudeš slídit v cizích počítačových souborech.*
- 4. Nepoužiješ počítače, abys kradl.*
- 5. Nepoužiješ počítače pro falešné svědectví.*
- 6. Nezkopíruješ ani nepoužiješ programové vybavení v něčím vlastnictví, aniž bys za ně zaplatil.*
- 7. Nepoužiješ cizí počítačové prostředky bez zmocnění nebo řádné kompenzace.*
- 8. Nepřivlastníš si výsledek cizí duševní činnosti.*
- 9. Budeš mít na paměti společenské důsledky programu, který píšeš, nebo systému, který navrhuješ.*
- 10. Budeš používat počítače pouze tak, aby bylo zajištěno uznání a respekt tvých bližních“ (Etika, 2007, [online]).*

5.3 Etické zásady práce na Internetu

„Její zásady jsou shrnuté do takzvané „netiky“, tj. souboru pravidel a zásad, která by se měla dodržovat v internetovém světě. Je třeba si uvědomit, že ani na Internetu nevystupujeme naprosto anonymně a proto bychom se měli chovat jako ve světě reálném. Tato pravidla jsou:

- 1. Nezapomínejte, že na druhém konci jsou lidé a ne počítač. To, co napíšete do počítače, byste možná dotyčnému nikdy neřekli do očí.*
- 2. Dodržujte obvyklá pravidla slušnosti normálního života. Co je nevhodné v obvyklém životě, je samozřejmě nevhodné i na Internetu.*
- 3. Zjistěte si taktně, s kým mluvíte. Internet je přístupný lidem z celého světa, a v každé zemi platí jiná morálka. Co je dovolené na americkém chatu, nemusí být dovolené na arabském, a to platí o všech podobných skupinách. Politika, náboženství a podobné problémy by proto měly být diskutovány s maximálním taktem a v mezích slušnosti.*
- 4. Berte ohled na druhé. Ne každý má tak dobré internetové připojení jako vy. Někteří se připojují z domu přes modem a draze za to platí. Neposílejte proto zbytečně velké e-mailové zprávy.*
- 5. I když píšete bez diakritiky, snažte se používat správný pravopis. Nebuďte grobián, nezveřejňujte nepravdivé, nebo i pravdivé, ale choulostivé informace. Neporušujte autorská práva.*
- 6. Pomáhejte v diskuzích. Pokud má někdo v diskuzi nějaký problém, odpovězte mu, pokud znáte odpověď. Někdo jiný zase pomůže vám. Platí zásada: „Napřed poslouvej, pak piš.“*
- 7. Respektujte soukromí jiných. Pokud vám omylem přišla zpráva, která vám nepatří, je vhodné ji smazat a taktně upozornit odesílatele na jeho chybu.*
- 8. Nezneužívejte svou moc či své vědomosti. Pokud jste správce serveru, máte sice přístup k poště ostatních, ale nemusíte ji neustále kontrolovat jenom tak z nudy, a pokud umíte hackovat, nemusíte to pořád zkoušet.*
- 9. Odpouštějte ostatním chyby. I vy je děláte. Nevysmívejte se jim a nenadávejte za ně.*
- 10. Nerozesílejte spam a reklamu“ (Etika, 2007, [online]).*

„Internet se stává fenoménem této doby. Člověk, který nezná Internet, neumí v něm pracovat a vyznat se, jako by ani nebyl a nežil. S touto obrovskou, celosvětovou počítačovou sítí začínají přicházet do styku i naše denní rutinní záležitosti. „Kamenné“ obchody se postupně transformují do virtuálních obchodních domů. Takřka všechny banky dnes umí provádět rozličné finanční transakce pouhým „kliknutím“ myši. Denně po Internetu proudí miliardy e-mailů, obrázků, filmů, hudby, programů – všechno hmotné, co je jen možné převést na digitální formát, denně koluje sem a tam, z jednoho místa na světě na druhé. Vzniká nový druh podnikání – tzv. e-commerce. Informace mají čím dál tím větší hodnotu. Ten, kdo je má a ví, jak je využít, dnes ovládá celý, nejen počítačový svět.

Ale nic není tak ideální, jak by se mohlo na první pohled zdát. Existují lidé a jimi vytvořené programy, které se snaží informace zneužít ve svůj prospěch. Změna, zrušení či vnik nové nežádoucí informace je dnes mnohem kritičtější záležitostí, než bylo, nebo mohlo být před deseti lety. Na počítačovou bezpečnost se dnes kladou stále kritičtější požadavky. Specialisté denně pracují na antivirových produktech, opravných balíčcích pro děravé programy, vyvíjejí nové a bezpečnější produkty, které se stejně s odstupem času ukážou jako děravé a nedostatečně efektivní. Tento kruh se točí stále dokola a dokola a pro odborníky z počítačové branže je to denní chléb“ (Střihavka, 2001, s. 1).

6 MODERNÍ TECHNOLOGIE VE ŠKOLE

„Moderní technologie podněcuje změny ve způsobu, obsahu i formách vzdělávání a promítají se do pojetí školy, práce učitele i přípravy na výkon učitelského povolání. Jedním z projevů změn je zvýšení významu informační výchovy. Učitelé musí být připravováni na to, aby porozuměli vlivu moderní informační a komunikační technologie na společnost, práci a vzdělávání. Způsobilst aktivně využívat informační technologii je předpokladem ke schopnosti realizovat moderní informační výchovu na školách“ (Kapounová, 1999, s. 5).

„...Informace začíná hrát roli výrobku i suroviny pro převážnou většinu činností, které člověk vykonává“ (Zlatuška, 1997).

O společnosti 21. Století se mluví jako o informační společnosti. „Jedna z vizí o informační společnosti ji popisuje slovy:

- 1. Využití moderní informační a komunikační technologie (ICT) a globálních počítačových sítí bude mít významný vliv na způsob práce a života lidí v nastupující informační společnosti. Informační a komunikační technologie zásadním způsobem ovlivní ekonomiku, školství, veřejnou správu i společenský a kulturní život.*
- 2. Přechod k informační společnosti je důležitou součástí sociálně-ekonomického rozvoje zemí střední a východní Evropy a nepostradatelnou součástí jejich činnosti, směřující ke vstupu do EU.*
- 3. Budoucí informační společnost bude společností vzdělávající se, ve které se podstatně zvýší důležitou celoživotního vzdělávání.*
- 4. Učitelé a školy všech stupňů mají klíčovou roli při všestranné přípravě mladé generace pro informační společnost a pro integraci informační a komunikační technologie do výukových plánů škol.*
- 5. Spolupráce škol navzájem i jejich podpora ze strany průmyslu i finančních institucí a nadací, ministerstev, vlády i parlamentu, je pro realizaci úkolů, spojených se zaváděním informační a komunikační technologie do výukových plánů škol zcela nezbytná“ (Zlatuška, 1997).*

6.1 Reformy ve vzdělávání a úloha ICT

„Hybnou silou současných reforem je změněný globální trh práce, který na absolventy škol klade nároky, nezvládnutelné bez dobré znalosti informační a komunikační technologie. Klíčovým slovem v této souvislosti je konkurence.

Na předních univerzitách obvykle preferují použití informační a komunikační technologie pro aktivní vlastní učení se studentů. Aplikace informační a komunikační technologie není samoučelnou akcí, ale opírá se o moderní pedagogické teorie aktivního učení se. Informační a komunikační technologie není posuzována v izolovaných vazbách a vyučována jen v malém počtu předmětů, ale je promyšleně integrovaná do celého systému vzdělávání.

Potřebujeme i osvojit informační a komunikační technologii tak, abychom udrželi krok s ostatními a zůstali konkurenceschopní. Svět kolem nás se mění příliš rychle a problémem je dokonce i porozumět, kam směřuje. Stojíme tváří v tvář velké změně v chápání role učitele v učebně. Učitel by měl přijmout myšlenku, že jeho třída se nestává místem pro výuku pouze studentů, ale i profesorů“ (Kapounová, 1999, s. 8).

„Nová technologie vyžaduje nejen upevňování tradičních dovedností, ale i dovedností nových. Znalosti se stanou jedním z nejdůležitějších strategických zdrojů, přičemž učení bude nejvýznamnější procesem? Pro jednotlivce, pro firmu, pro celou společnost. Rychlý technický pokrok způsobuje, že znalosti už nebudou něco, co člověk získá jednou provždy. Znalosti budou muset být neustále inovovány. Vzdělávání mládeže i dospělých se tak stane důležitější z hlediska udržení a růstu kvalifikace.

Cílem vzdělávacího systému není pouze naučit mladé lidi i dospělé, jak získat a reprodukovat znalosti od svých učitelů. Rozhodující bude schopnost mladých lidí i dospělých tvořivě třídit, vybírat, zpracovávat a používat obrovské množství informací dostupných pomocí moderní technologie.

V každém ohledu je důležité, aby se začalo už na základní škole, protože rozvoj právě na této úrovni se projeví na ostatních úrovních vzdělávání“ (Kapounová, 1999, s. 12).

„Zavedením informační a komunikační technologie lze očekávat změněnou úlohu učitele. Například u dálkového studia nebude nutné, aby byl učitel přítomen

po celou dobu vyučování. Hodnocení učitelské práce jako hodin přípravy, vyučování a dalších prací ztratí svůj význam. Bude těžké rozhodnout, kdy se učitel věnuje přípravě, kdy učí a kdy zkouší. Podmínky na pracovní dobu učitele se změní, možná, že i na základních školách se postupně přizpůsobí poměrům na univerzitách.

Podmínkou uplatnění informační a komunikační technologie v oblasti vzdělávání je dostatečný počet počítačů připojených k síti, a to ve všech vzdělávacích zařízeních.

Používání moderní technologie a informačních médií rozšiřuje prostor a akční rádius žákům i učitelům při řešení problémů, komunikaci a pokusech. Nové nástroje a média umožňují prostřednictvím informací přístup do celého světa“ (Kapounová, 1999, s. 14).

6.2 Z historie využívání technických prostředků ve výuce

„Vývoj využívání technických prostředků ve výuce by měl sledovat vývoj odpovídající techniky či technických zařízení. Že tomu tak není, známe všichni z vlastní pedagogické praxe. Technické vymoženosti běžné z denního života pronikaly do škol velmi pomalu: rozhlas, magnetofon, film a video. Na většině našich škol převládá pasivní, konzumní přístup k využívání technických prostředků, během poslechu magnetofonu, při sledování videa může žák i učitel vypnout pozornost. Většina učitelů má stále ještě na využití technologie ve výuce skeptický názor. Strochou nadsázky lze tento stav shrnout do věty: Ve školství k žádné převratné změně od vynálezu knihtisku nedošlo.

S prudkým rozvojem informační i komunikační technologie jsou očekávány velké změny a to nejen ve vzdělávání. Počítače pronikají do škol a přinášejí zcela nové možnosti. Uživatel (ať učitel nebo žák) může s počítačem pracovat individuálním tempem i způsobem, může neustále ovlivňovat, co bude dělat. Stejně však jako u výše zmíněných zařízení záleží jen na uživateli (učiteli nebo žákovi), bude-li práce na počítači pouhým pasivním prohlížením obrázků, videa, zvuku či textu nebo bude-li počítač využíván jako konstruktivní nástroj k samostatnému poznávání“ (Kapounová, 1999, s. 15).

Spolu s rozvojem technologie se vyvíjely i názory na její používání ve školství.

6.2.1 Konec šedesátých let

- *„První pokusy o využití počítačů ve výuce byly uskutečněny na sálových počítačích.*
- *Charakteristickým byl strojově orientovaný přístup, elektronické zpracování dat, na počítačích se zpracovávali zejména matematické a inženýrské výpočty.*
- *Oboru se věnovala úzká skupinka odborníků, většinou z řad matematiků a elektroinženýrů, kteří pro řešení svého problému si sami napsali a odladili svůj program.*
- *O počítačích se učilo zejména na univerzitách technických (elektroinženýrských) a přírodovědných (obory matematika, fyzika).*
- *Pedagogika byla v té době ovlivněna kybernetikou, projevilo se to snahou o automatizaci výukového procesu. Tak vzniklo programové učení a vyučovací automaty. Základem těchto myšlenek bylo úplné řízení práce studenta (podobně jako programování činnosti procesu v počítači). Celý postup byl rozdělen do dílčích kroků. Každý z těchto kroků obsahoval výklad určité látky. Kontrolní otázku a reakci ze strany stroje, který informoval studenta o správnosti jeho odpovědi. Podle této správnosti se pak vybírá další krok. Program mohl být i větvený, takže každý student jím mohl procházet jiným způsobem, podle svých schopností. Rozdíl mezi touto metodou a výše uvedeným pasivním přístupem k výukovým médiím není až tak velký.*

Pozn.: Prohlédneme-li si dnešní výukové programy na CD-ROM zjistíme, že nejsou ničím jiným, než vyučovacími automaty, kde výukové kroky jsou zabaleny do efektních obrázků, videosekvencí či zvukových a vizuálních efektů.

- *Pedagogové, kteří se v uvedeném oboru angažovali, získávali své znalosti většinou samostudiem či výměnou poznatků mezi kolegy (v odborném tisku, na konferencích), případně navštěvovali školení počítačových firem“ (Kapounová, 1999, s. 15).*

6.2.2 Konec sedmdesátých let

- „Sálové počítače, kteří se využívali především na univerzitách (měli větší kapacitu i výkon), byli doplněny osobními počítači (8bitovými), které se více hodily pro nižší stupně škol.
- Důraz byl kladen na algoritmy a aktivní používání programových jazyků.
- Snaha přiblížit počítače co nejvíce lidem vedla k představě, že každý člověk se bude muset naučit programovat.
- Ve školách (vysokých a středních) byla zařazena výuka algoritmů, buď v rámci výuky matematiky neb jako specializovaný předmět programování.
- Programové učení (v pojetí z předchozích let) jako metoda výuky řízená počítačem se ukázalo být ne příliš vhodným. Výukové programy pro osobní počítače byly vedeny snahou dát studentovi větší volnost při práci a tím zvýšit jeho motivaci k učení. Celý proces byl nadále řízen programem.
- Ve vzdělávání pedagogů dochází ke specializaci
 - Učitelé odborných předmětů – studovali programování a výpočetní techniku, rekrutovali se většinou z řad učitelů matematiky nebo fyziky, případně v kombinaci s těmito předměty;
 - Ostatní pedagogové byli zasvěcováni do tajů bitů a bytů, příkazů operačního systému, základů programování. Pokud neměli vlastní motivaci, bylo jejich přeškolení ztrátou jak nákladů, tak času“ (Kapounová, 1999, s. 16).

6.2.3 Osmdesátá léta

- „Nastupují osobní počítače, které nejen že měli už podstatně lepší technické parametry než jejich předchůdci, ale dochází k převratné změně ve vztahu člověk – počítač. Počítače se začínají chovat k uživateli přátelsky (user friendly).
- Přednost je dávana uživatelskému přístupu k počítačům. Začalo se hovořit o potřebě počítačové gramotnosti.
- Počítače se rozšířili mezi široké vrstvy uživatelů zejména díky využívání populárních softwarových nástrojů.

- *Poznání, že počítač může být užitečný i normálním lidem v běžném životě (nejen při složitých matematických výpočtech či uspořádání velkých databází) vedlo k rozšíření počítačů do škol všech úrovní.*
- *Má-li být celý proces výuky řízen programem, je nutno, aby se program choval co nejinteligentněji, aby byl schopen reagovat na různé situace a na reakce ze strany studenta. Začali vznikat výukové systémy založené na umělé inteligenci.*
- *Prohlubuje se specializace ve vzdělávání pedagogů.*
 - *Učitelé odborných předmětů studují nové univerzitní obory: informatiku a výpočetní techniku;*
 - *Ostatní pedagogové se snaží zvládnout základní počítačové dovednosti – především editaci textu, tabulkové procesory. Někdy se zaučovali i v takových oblastech, které při své pedagogické praxi nepotřebovali, například práce s velkými databázovými systémy – zřejmě proto, že školení pedagogů v té době kopírovalo školení u počítačových firem“ (Kapounová, 1999, s. 16).*

6.2.4 Devadesátá léta

- *„Výkonnější a uživatelsky přátelštější počítače jsou propojovány a sdíleny v lokálních a později i v globálních sítích.*
- *Začíná se prosazovat trend integrování informační technologie do osnov všech předmětů (cross-curriculum).*
- *Softwarové produkty, obsahující soubory obecných programů, se stále vylepšují, umí toho podstatně více a na vyšší úrovni. Charakteristickým pro toto období je nástup nové technologie: multimédia a Internet.*
- *Školy už nejsou výlučným místem, kde se mohou žáci i učitelé setkat s počítači, mnozí mají přístup k počítačům doma, ve studovnách, počítačových klubech. Ve školách už nejsou počítače soustředěny pouze v počítačových učebnách, ale jsou také rozmístěny jednotlivě na pracovištích (odborné laboratoře, kabinety).*
- *Důležitým prvkem ve vzdělávacích programech, který nakonec našel daleko širší uplatnění, je hypertext. Hypertextový výklad může být uspořádán tak, že*

v první úrovni se nacházejí pouze základní informace a podrobnosti jsou umístěny stále hlouběji a hlouběji. Ve výukových programech s umělou inteligencí bývá hypertext jen modulem, který je možno vyvolat jako výklad nebo pomoc. Hlavním cílem u výukových programů bývá splnění určitého úkolu (cvičení, test), který může být i dlouhodobý. Počítač si pamatuje vše, co student dělal a může se vrátit k tomu, co neuměl. Student může být i počítačem ohodnocen.

- *Příprava pedagogů spočívá v nácviku dovedností s počítačem a jeho využívání ve výukových hodinách“ (Kapounová, 1999, s. 17).*

6.2.5 Současnost a příprava na vstup do informační společnosti

- *„Vybavenost škol všech stupňů technologií (hardwarem i softwarem) a možností připojení na Internet jsou velmi různorodé. Z toho plyne i nestejná úroveň připravenosti (dovednosti s informační technologií) žáků i jejich učitelů. Při posuzování schopnosti žáků, vzhledem k získávání nezbytné flexibility a jistoty ve světě informací se ukázalo, že tato schopnost těsně koreluje (mimo jiné) s úrovní informačního zázemí školy. Ani toto vybavení našich škol není na dobré úrovni.*

Pozn.: Informačním zázemím školy se rozumí vybavení školy informačními zdroji v tištěné i elektronické formě, pravidelně aktualizované a selektované, vybavené standardní výpočetní a reprografickou technikou. Mělo by být řízené profesio-nálním informačním pracovníkem (např. kombinace knihovník – učitel). Předpo-kladem je poskytování vazeb na další dostupné informační zdroje, tj. veřejné i vědecké knihovny, kulturní, vědecké, školské instituce, a dále možnost vstupu na Internet.

- *U nás zatím převládá zúžené pojetí výuky informační a komunikační technologie na školách. Ve školních vzdělávacích programech, standardech a osnovách, ale i v podvědomí odborné veřejnosti se informatika traduje ve svém zúženém pojetí jako nauka o manipulaci s výpočetní technikou. Informace se pojímá jako hotové zboží a výuka se soustřeďuje na problematiku uchování a přenosu informací namísto jejich adresáta. Celá škála otázek spojených s problematikou vzniku informace v hlavě autora,*

dovedení myšlenky do podoby textu, otázka komprimace informace a stanovení hodnoty informace v žebříčku společenského poznání je ve výuce zcela opomíjena. Zúženým pojetím informatiky výlučně na okruh problémů spojených uměním manipulace s výpočetní technikou, se výuka dostala do jakéhosi začarovaného kruhu. Mezi žáky vzniká skupina výjimečně schopných žáků, kteří v ovládnutí výpočetní techniky předčí ostatní žáky a často i své učitele. Protože škola ztrácí schopnost klást důraz na výchovu vyvážené všestranně vyvinuté osobnosti, může se stát umění manipulace s informacemi jediným měřítkem kvality osobnosti. Výhody s tímto uměním spojené potom mohou vést k preferování skupin populace, jejíž jedinou předností je snadný přístup k posledním novinkám techniky.

- *Jaké otázky pedagogického výzkumu bude nutno zodpovědět, chceme-li integrovat technologii do výuky? Patří k nim například:*
 - *Jak vytvořit vzdělávací systém, ve kterém se žáci, studenti i učitelé naučí považovat informační a komunikační technologii za užitečný nástroj pro tvorbu a upevňování znalostí.*
 - *Jak zajistit, aby schopnost získávat, třídit a vybírat informace byla základní dovedností.*
 - *Jak čelit tendenci zaměňovat vyhledávání informací za znalosti a za pochopení látky.*
 - *Jak vytvořit rámec pro výměnu a šíření zkušeností mezi žáky, studenty, učiteli a vedoucími pracovníky.*

Čemu se musí učit učitelé i žáci?

- *Získávat technické dovednosti, obsluhovat programy a zařízení, nikoliv však pouze ovládat po technické stránce, ale umět produkt používat, znát základní pravidla počítačové sazby, správně používat tabulek a grafů. Uvědomit si, že výsledkem aktivity není tabulka a graf, ale analýza zpracovaných dat, technologie pouze umožní data elegantněji zpracovat.*
- *Naučit se používat novou technologii při vlastní práci – při vzdělávání (sebevzdělávání předávání znalostí ostatním), při přípravě do výuky (jako učitel i jako žák), při vyřizování administrativy (včetně elektronické pošty).*

A zejména umět vybírat, uspořádat, upravit, prezentovat informace z různých informačních zdrojů (tj. i z knih a jiných médií než je počítač).

- *V neposlední řadě se musí naučit hledat, posoudit, kriticky zhodnotit, orientovat se, zestručňovat, prezentovat informace; ozývají se požadavky zavedení mediální výchovy do škol“ (Kapounová, 1999, s. 17).*

6.3 Mediální výchova

„Je soubor činností vedoucí k získávání poznatků, které tvoří tzv. mediální gramotnost. Tou se rozumí osvojení základních vědomostí o fungování jednotlivých médií zvláště tzv. masových médií: tisku, rozhlasu, televize, v dnešní době rozšířené o nová interaktivní média. Má-li se člověk v informační společnosti umět pohybovat, musí umět vyhodnocovat informace, které k němu přicházejí, ať už se jedná o novinářská sdělení (zpravodajství), komerční sdělení (reklama), či jiná (např. zábavu). V každém oboru je totiž víc a víc informací předáváno elektronickými médii, takže otázka interpretace těchto sdělení bude mít záhy stejný význam, jako má dnes v osnovách čtení. Jedním z hlavních cílů mediální výchovy je pěstování samostatného, kritického přístupu k médiím a poznání zákonitosti jejich fungování“ (Kapounová, 1999, s. 19).

6.4 Závěr kapitoly moderní technologie ve škole

„Využívání informační a komunikační technologie je nezbytným předpokladem dobré orientace a úspěchu v budoucí společnosti. Osvojení základů informatiky – jak dovednosti při ovládání technologie, tak i správný přístup k informacím se musí stát součástí všeobecného vzdělávání současného člověka. Začlenění informační technologie do vzdělávání vyžaduje především komplexní přípravu učitelů, aby mohli zajišťovat integraci technologie do výuky na všech stupních škol. V tomto směru je významná role fakult připravující učitele. Budoucí absolventi učitelského studia se musí prakticky seznámit s různými možnostmi, které jim moderní technologie poskytuje. A to jak v oblasti prostředků, metod a forem výuky, tak v návaznosti na obsah předmětů, které budou sami vyučovat.

Všeobecně se soudí, že vzdělávání učitelů v oblasti informační a komunikační technologie probíhá nekoordinovaně. V České republice neexistuje národní informační politika, což se přenáší i na nižší úrovně řízení: univerzity, školské úřady, vedení jednotlivých škol. Pokud se týká výzkumu, jednotlivá pracoviště se zabývají dílčími problémy. Neexistují jasné stanovené požadavky na přípravu učitelů konkrétního oboru v oblasti informační technologie“ (Kapounová, 1999, s. 70).

II EMPIRICKÁ ČÁST

7 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Při plánování výzkumu jsem brala ohled na teoretickou část, zpracovanou v této diplomové práci, kterou je problematika využívání moderních komunikačních prostředků a její vliv na mezilidskou komunikaci v současné společnosti.

V empirické části jsem zvolila kvantitativní výzkum, jenž je metoda standardizovaného vědeckého výzkumu, který popisuje jevy pomocí proměnných či znaků. Kvantitativní výzkum je velmi často používaná metoda v pedagogickém výzkumu.

Cílem výzkumu je objasňování jevů na základě studia odborné literatury, ze které je sepsána vědecká teorie a její ověřování zvoleným výzkumným nástrojem. Výsledky výzkumu jsou statisticky zpracovány. Abych získala data, potřebná pro realizaci výzkumu, zvolila jsem dotazník, což je vysoce efektivní technika, kdy výzkumník obsáhne velký počet respondentů (Chráska, 2007). Nevýhodami jsou, že dotazník se k výzkumníkovi nedostane včas, či výzkumník nedostane všechny rozeslané dotazníky zpět i značnou nevýhodou můžou být vysoké nároky na ochotu dotazovaného, pro něhož je snadné na otázky neodpovědět.

7.1 Výzkumný problém

Výzkumný problém je jednoznačná otázka či výrok, na kterou výzkumník hledá odpověď (Maňák, Švec Š., Švec V., ed., 2005). Popisný výzkumný problém zjišťuje a popisuje situaci či stav, nebo výskyt určitého jevu.

❖ Stanovení výzkumných problémů

Hlavní výzkumný problém:

Cílem výzkumu je ověřit, zda má používání moderních komunikačních prostředků vliv na mezilidský kontakt a komunikaci.

Na základě výzkumného problému byly stanoveny dílčí cíle, které cíl konkretizují.

Dílčí cíle byly vytyčeny následující:

- Zjistit zda je rozdíl mezi uživateli z města a z vesnice a také zda záleží na věku a vzdělání.
- Zjistit na vzorku dospělých a dětí, zda používání moderních komunikačních prostředků má vliv na jejich osobní život.
- Zjistit, zda existují rozdíly ve frekvenci a délce používání moderních komunikačních prostředků u dětí a dospělých.
- Zjistit zda uživatelé internetu, sociálních sítí a komunikačních programů vědí jak efektivně zabezpečit své osobní údaje a zda mají zkušenosti např. se zneužitím identity.

7.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Základní soubor musí být přesně a jasně definovaný. Základním souborem rozumíme všechny prvky (osoby, situace) patřící do skupiny, kterou zkoumáme (Chráska, 2003).

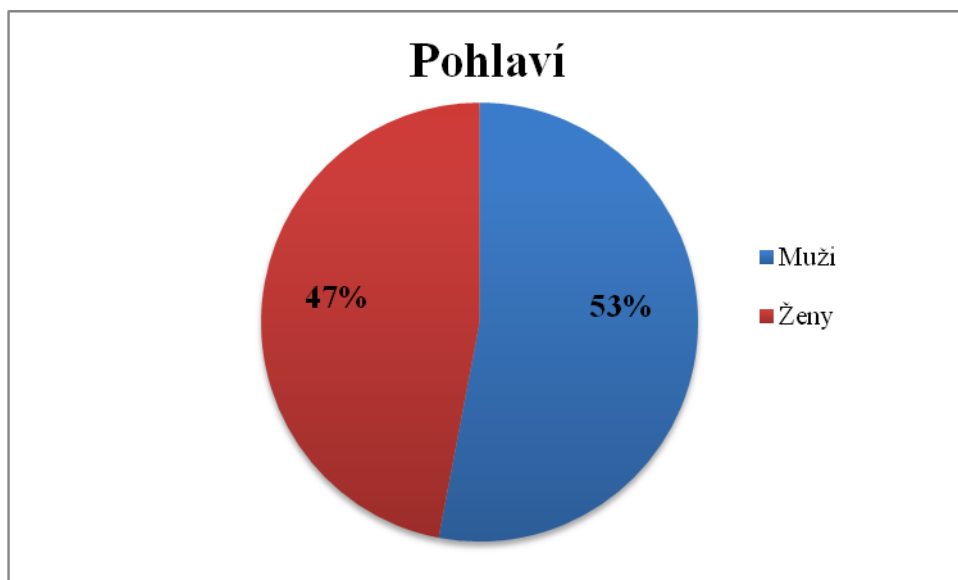
Výzkum byl orientován na žáky, studenty i dospělé osoby různého věku, konkrétně na jejich vnímání vlivu moderních komunikačních prostředků na jejich osobní život.

Předpokládaný výzkumný vzorek byl 100 respondentů. Návratnost první dávky dotazníků byla 80 %, proto bylo nutné udělat druhé kolo dotazníkového šetření, aby bylo pokryto 100 % šetření.

Výzkumný soubor se skládal z dívek/žen a chlapců/mužů. Takže ve vzorku dospělých bylo 53 chlapců/mužů a 47 dívek/žen (viz Graf č. 1).

Soubory respondentů jsou tvořeny náhodně vybranými osobami z řad rodin, přátel, známých, spolupracovníků, kamarádů a spolužáků.

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

7.3 Metoda výzkumu

Výzkumná metoda je systematický postup, jehož pomocí shromažďujeme fakta, s cílem objasnit sledovanou problematiku. Proto jsem zvolila kvantitativní výzkum, který řadí mezi základní druhy pedagogických výzkumů, jejichž cílem je získávání dat. Metodickým nástrojem je dotazník, jenž Chráska (2007, s. 163) definuje jako soustavu „*předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.*“

7.3.1 Dotazník

Tato metoda byla použita u všech respondentů. Odborníci tuto metodu považují za nejčastěji používanou, jejímž prostřednictvím je sběr dat nejen v pedagogice. Tato metoda je rychlá, vhodná a ekonomická z hlediska času a odpovědi získáme od velkého počtu respondentů (Chráska, 2007).

Dotazník je přiložen v *Příloze č. 1*. Při výzkumu byl použit nestandardizovaný dotazník, který obsahoval 24 otázek rozdělených do 5 oblastí zkoumání a to:

- osobní údaje (pohlaví, věk, bydliště a vzdělání),

- počítačová gramotnost (zda umí ovládat PC, zda využívají Internet, znají etická a bezpečnostní pravidla, jak hodnotí svůj vztah k PC a zda se dále vzdělávají v práci s PC),
- sociální sítě (zda používají sociální sítě, které konkrétně, zda si myslí, že používání sociálních sítí ovlivňuje jejich osobní život, jak často a kolik hodin denně je využívají),
- komunikační programy (zda používají komunikační program, které konkrétně, zda si myslí, že používání sociálních sítí ovlivňuje jejich osobní život, jak často a kolik hodin denně je využívají),
- bezpečnost na Internetu (zda mají nainstalovaný antivirový či jiný program na ochranu dat a celého PC, kolik takových programů mají, zda mají zabezpečeny své osobní údaje na Internetu a zda se setkali s případem zneužití identity)

7.4 Způsob zpracování dat

Z celkového počtu 100 dotazníků byla každá otázka zpracována, převedena do oblastí a vyhodnocena. Poté tyto zpracované oblasti byly převedeny do názorné grafické podoby (tabulky, grafy) a doplněny slovním popisem tak, aby získaná data byla jasně a přehledně prezentována.

Získaná data ovšem byla nejdříve uspořádána do pracovních tabulek četností. Pro výpočty a sestavení tabulek a grafů byl použit Microsoft Excel.

7.4.1 Vzorek respondentů

Otázky jsem rozdělila do oblastí tak, aby odpovídaly na konkrétní otázky. Jedná se o tyto oblasti – osobní informace, počítačový gramotnost, sociální sítě, komunikační programy a bezpečnost na Internetu. Každá oblast obsahuje několik otázek (otevřených i uzavřených) a zjišťuje názor, postoj, současnou situaci a zkušenosti s užíváním počítače, Internetu a také zjišťuje, zda má respondent představu nebo přehled o zabezpečení osobních informací na počítači a Internetu.

Výzkum se týkal celkem 100 respondentů. Výzkumný soubor se skládal z dívek/žen a chlapců/mužů. Takže ve vzorku dospělých bylo 53 chlapců/mužů a 47 dívek/žen.

Soubory respondentů jsou tvořeny náhodně vybranými osobami z řad rodin, přátel, známých, spolupracovníků, kamarádů a spolužáků.

7.4.1.1 Diference dle věku, vzdělání a bydliště

Tato část odpovídá tomuto **dílčímu cíli**:

- Zjistit zda je rozdíl mezi uživateli PC z města a z vesnice a také zda záleží na věku a vzdělání.

Dále jsou uvedeny výsledky jednotlivých oblastí zkoumání prezentovány v tabulkách a grafech z vybraných položek dotazníku, které odpovídají obsahu oblasti.

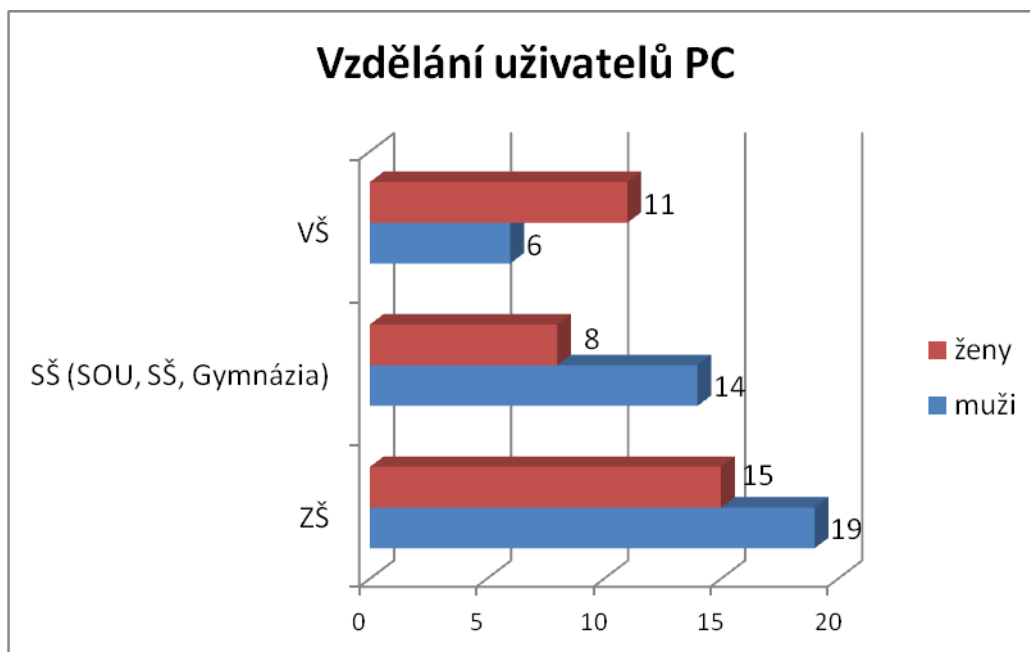
Dosažené vzdělání u mužů – uživatelů PC: z celkového počtu 24 respondentů se základní školou užívá počítač jen 19, z celkového počtu 17 respondentů se střední školou užívá počítač jen 14 a z celkového počtu 12 respondentů s vysokou školou užívá počítač jen 6, což je půlka).

Dosažené vzdělání u žen – uživatelů PC: z celkového počtu 19 respondentek ze základní školou užívá PC jen 15 z nich, z celkového počtu 13 respondentek se střední školou užívá PC jen 8 a z celkového počtu 15 respondentek s vysokou školou užívá PC jen 11.

Dosažené vzdělání uživatelů PC	muži	ženy
ZŠ	19	15
SŠ (SOU, SŠ, Gymnázia)	14	8
VŠ	6	11
Počet respondentů	39	34

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 2

Graf č. 2: Dosažené vzdělání

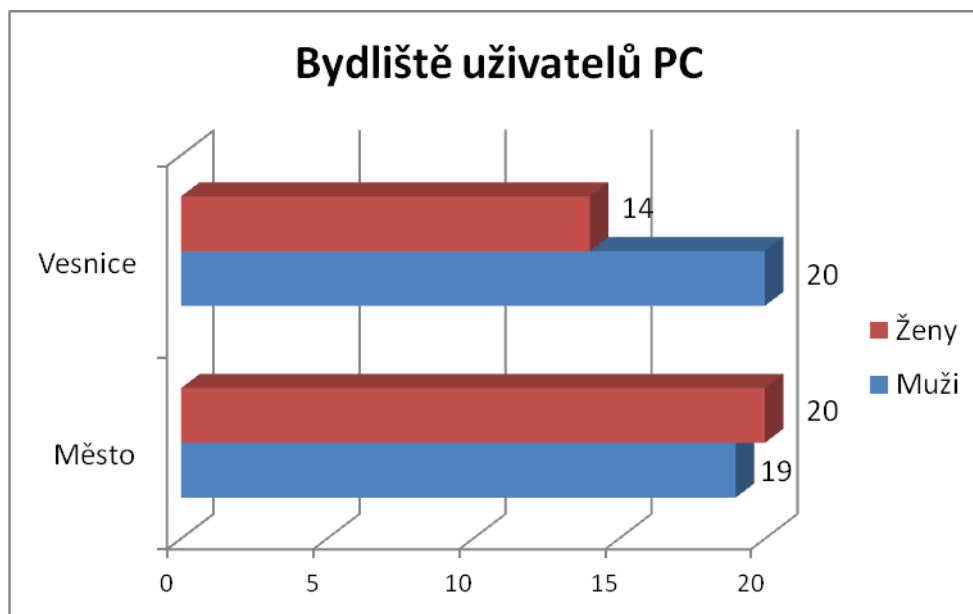
Výzkumný vzorek ukazuje, že je zastoupeno 19 % mužů a 15 % žen se základní školou, což je dáno hlavně faktem, že v této kategorii nerozlišují děti a dospělí, 14 % mužů a 8 % žen má střední školu a 6 % mužů a 11 % žen má vystudovanou vysokou školu.

Další zkoumanou oblastí bylo bydliště uživatelů PC. Zda je rozdíl mezi městem a vesnicí v počtu uživatelů PC. Zjištěné údaje ukazuje následující tabulka a graf.

Bydliště	Muži	Ženy
Město	19	20
Vesnice	20	14
Počet respondentů	39	34

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 3

Graf č. 3: Bydliště

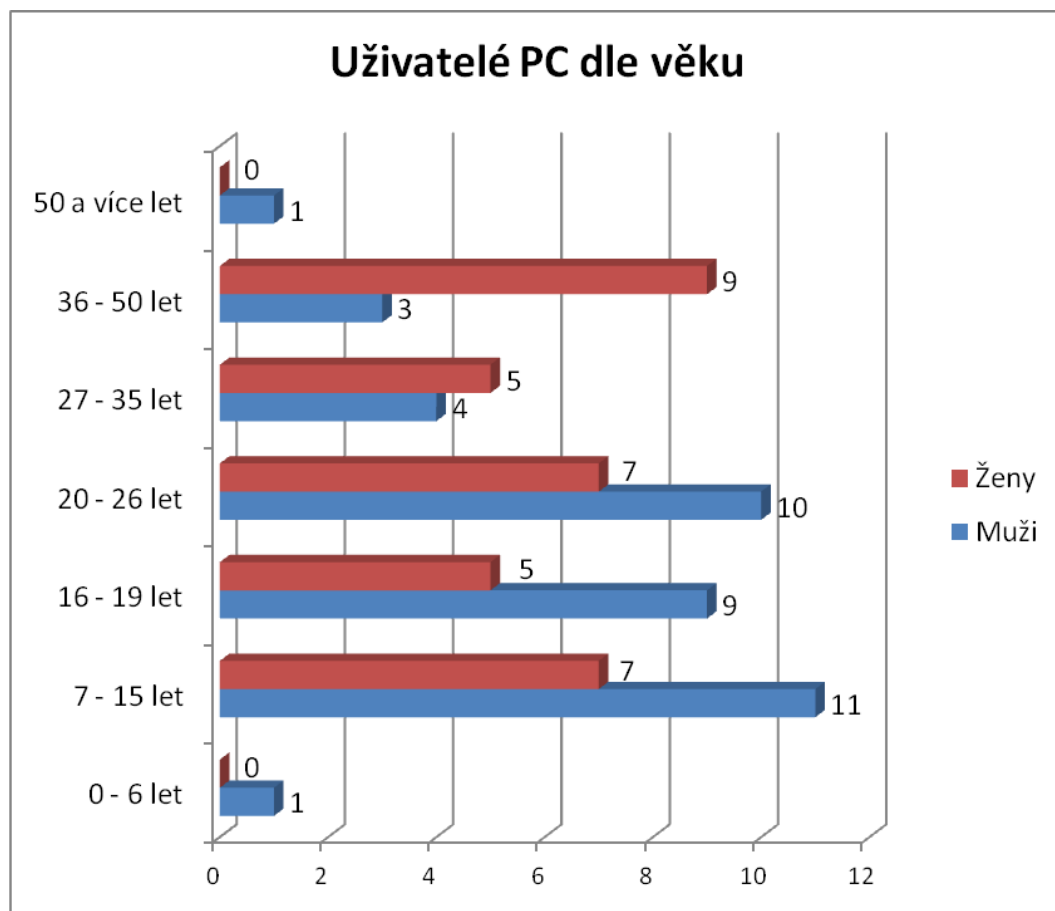
Z tabulky č. 3 a grafu č. 3 se dá jasně vyčíst, že z vesnice je 14 % uživatelů PC a 20 % uživatelů, dále jako místo svého bydliště uvedli město 20 % uživatelů a 19 % uživatelů, tudíž si myslím, že vzorek respondentů není příliš velký, ale ukazuje velmi vyrovnané zastoupení populace. A také ukazuje, že není příliš velký rozdíl mezi uživatelem PC z vesnice a z města. Určitě je to dáno i tím, že lidé dojíždí za prací z vesnic do měst a jsou nuceni každý den pracovat s počítačem v zaměstnání. S rozrůstáním tzv. satelitních vesnic a příměstských částí se postupně srovnává rozdíl mezi vesnicí a městem.

Další tabulka a graf ukazují věkové rozložení respondentů – uživatelů PC.

Věk	Muži	Ženy
0 - 6 let	1	0
7 - 15 let	11	7
16 - 19 let	9	5
20 - 26 let	10	7
27 - 35 let	4	5
36 - 50 let	3	9
50 a více let	1	0
Počet respondentů	39	33

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 4

Graf č. 4: Věk

Z této tabulky je dobře patrné věkové rozložení mužů a žen. Snažila jsem se obsáhnout opravdu velké věkové rozpětí, aby vzorek respondentů byl co nejvěrohodnější.

Největší procento mužů je v kategorii 7 – 15 let, což jsem očekávala, v tomto věku jsou na počítači nejvíce aktivní hlavně chlapci, myslím si, že je to dáno hlavně faktem, že chlapci raději, déle a častěji hrají na PC hry a tím se i učí s počítačem zacházet.

Je všeobecně známo, že dívky v tomto věku hra na PC, případně další činnosti na počítači příliš nebaví. Až s rozmachem sociálních sítí se tento fakt může změnit.

Též je zajímavé zjištění, že do 26 let převládají uživatelé – muži a nad 26 let převládají uživatelky – ženy. Mohlo by být zajímavé zkoumat důvody proč tomu tak je.

7.4.1.2 Vliv moderních komunikačních prostředků na osobní život

Tato část odpovídá tomuto **dílčímu cíli**:

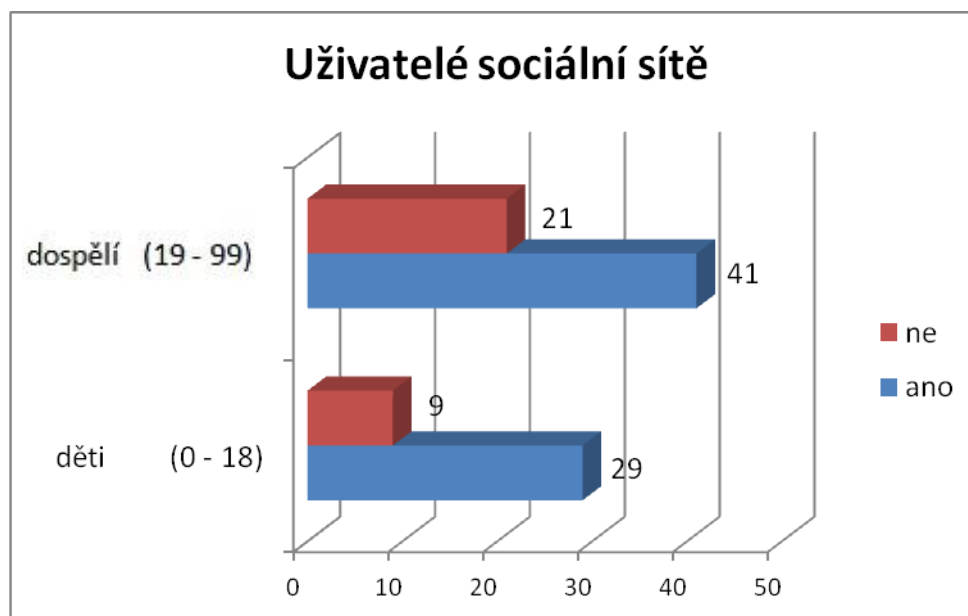
- Zjistit na vzorku dospělých a dětí, zda používání moderních komunikačních prostředků má vliv na jejich osobní život.

Následující tabulka a graf ukazují, zda si respondenti myslí, že užívání moderních komunikačních prostředků všeobecně ovlivňuje jejich osobní život.

Užívání sociální sítě	děti (0 - 18)	dospělí (19 - 99)
ano	29	41
ne	9	21
Počet respondentů	38	62

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 5

Graf č. 5: Uživatelé sociální sítě

Zde je velmi patrné, že převážné procento všech uživatelů si myslí, že užívání moderních komunikačních prostředků jako je Facebook nebo ICQ ovlivňuje jejich osobní život.

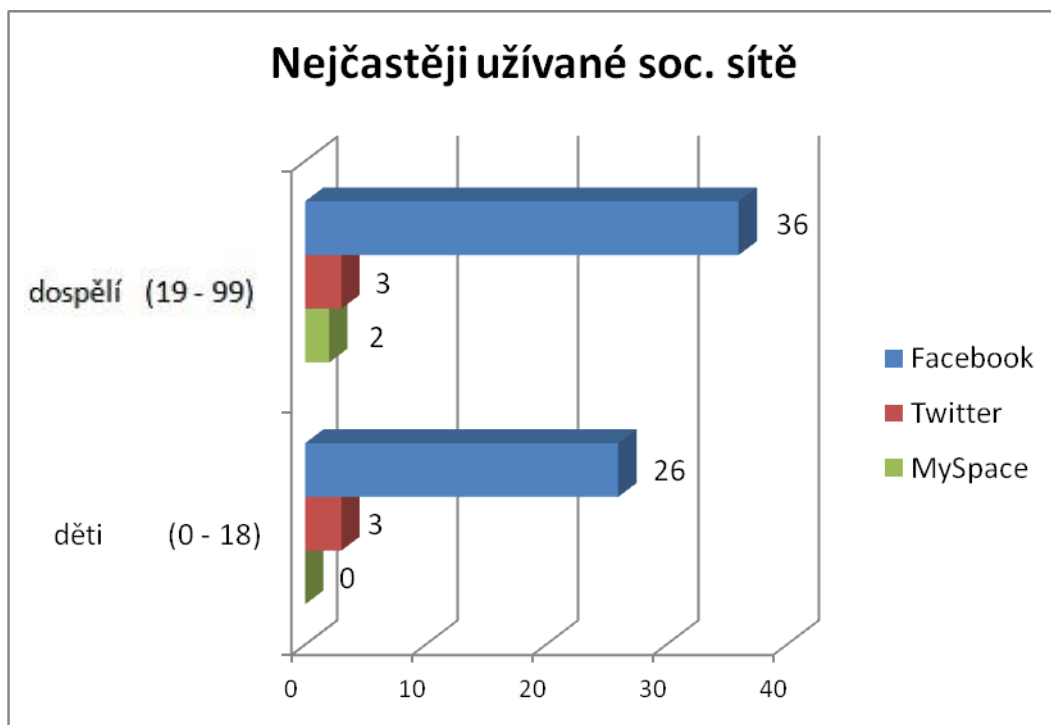
Je pravdou, že každý z nás musí, s nástupem těchto prostředků, hlavně Facebooku, cítit určitou změnu. Ať už v osobním či společenském životě. Dáváme o sobě vědět více informací než je kolikrát zdrávo, vystavujeme své fotky na sociálních sítích a místo abychom zašli s přáteli na kafe, raději spěcháme domů, abychom zasedli k chatu a čekali, kdo z našich přátel nám napíše vzkaz.

Dále jsem chtěla zjistit, které sociální sítě jsou nejčastěji užívané, které jsou tím fenoménem, který nám krade čas a odděluje nás od přátel. Následující tabulka a graf mluví jasně.

Nejčastěji užívané soc.sítě	děti (0 - 18)	dospělí (19 - 99)
Facebook	26	36
Twitter	3	3
MySpace	0	2
Počet respondentů	29	41

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 6

Graf č. 6: Nejčastěji užívané sociální sítě

Mezi nejčastěji užívané sociální sítě patří Facebook, Twitter a MySpace. Tato čísla jsou sestavena dle dotazníku z celkového počtu 70 uživatelů PC a Internetu, nikoliv ze všech uživatelů.

Myslím si, že výsledky mluví za vše. S nástupem nepřekonatelných sociálních sítí, hlavně Facebooku se mohou ostatní, méně atraktivní ihned zavřít.

Na své poslední praxi na základní škole jsem byla doslova v šoku, když jsem vycházela s ostatními dětmi z budovy školy, byl nádherný jarní den a jen jsem zaslechla: „Tak čau a doma na Facebooku, jo?“ Přijde mi opravdu neuvěřitelné, že dva kamarádi, kteří by spolu mohli zajít na zmrzlinu nebo na trénink fotbalu raději spěchají domů, kde jistě odhodí tašku do kouta, zapnout počítač a čekají na toho druhého na *chatu Facebooku*.

Když jsem chodila na základní školu já, sítě podobné Facebooku jistě také existovaly a kluci hrály hry na počítačích, ale hlavně jsme čekali na každý slunečný den a těšili jsme se až zase budeme moct jít ven, zahrát si nějakou hru, projet se na kole nebo zajít na zmrzlinu.

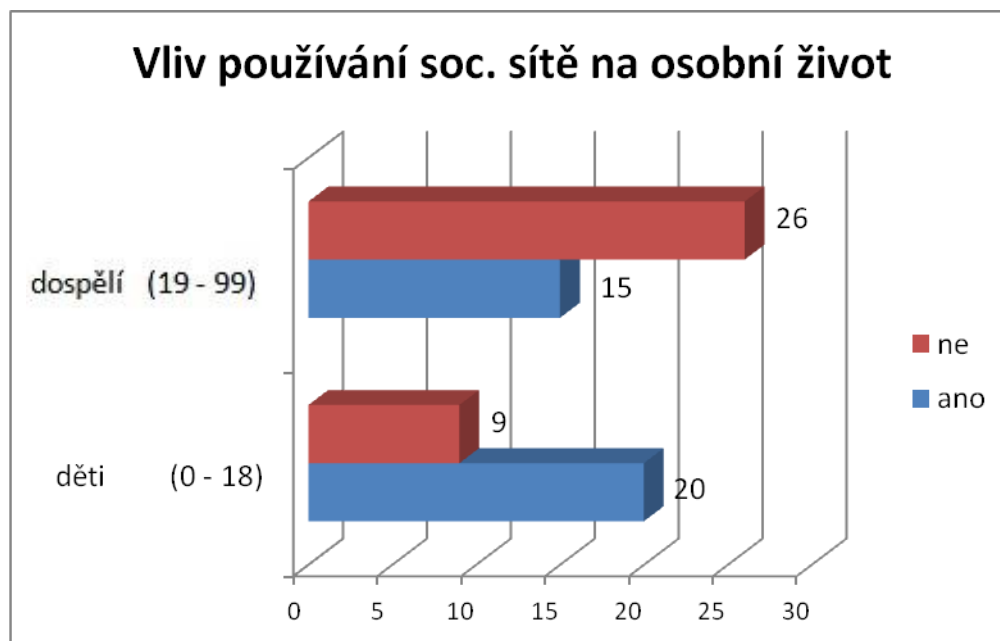
Musím uznat, že i já jsem se nechala strhnout lavinou „facebookového“ šílenství, kdy jsme si všichni tvořili profily a vkládali co největší počet fotek a komentovali statusy všem kamarádům, ale čím jsem starší, tím více si začínám vážit osobního setkání se svými přáteli a Facebook používám jen jako *informační dálnici*.

Další zkoumanou oblastí bylo, zda uživatelé sociální sítě pociťují vliv tohoto užívání na jejich osobní život. Ať už více času stráveného na PC, méně kontaktů s přáteli, závislost na Internetu a cokoliv dalšího, co oni sami cítí jako vliv.

Vliv používání soc. sítě na osobní život	děti (0 - 18)	dospělí (19 - 99)
ano	20	15
ne	9	26
Počet respondentů	29	41

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 7

Graf č. 7: Vliv používání soc. sítě na osobní život

Na tomto grafu je krásně vidět, více vliv Internetu pocítují právě děti a adolescenti ve věku 0 – 18 let. Většinový názor je takový, že dětem nedochází co se s nimi děje, v tomto případě je ale opak pravdou. Děti si velice dobře uvědomují jaký má na ně dopad používání sociálních sítí. Ve škole sedí vedle svého kamaráda, ale po škole už se vidí jen na Facebooku. Čím je to dáno?

Jedním z faktorů by mohlo být bydliště. Na vesnicích a příměstských částech často nejsou školy nebo nedostačují svojí kapacitou, a proto jsou děti nucené dojíždět do měst. Pak se jednoduše stane, že vedle sebe ve třídě sedí dva kamarádi jeden z města, druhý z vesnice a jedinou možností jak se setkat po škole je sejít se na sociální síti.

Na druhou stranu je zajímavé, co si myslí dospělí. Že používání sociálních sítí nemá až tak přílišný vliv na jejich osobní život. Při tom v dalším zkoumání jsem zjistila, že na sociálních sítích jsou více jak třikrát týdně a tráví zde více jak tři hodiny každý den. V tomto případě si myslím, že dospělý nechtějí uznat svoji závislost, možná se za používání těchto komunikačních prostředků i stydí. Přece dospělý člověk má jiné starosti než sedět u počítače a listovat v profilech, komentovat nové fotky a příspěvky.

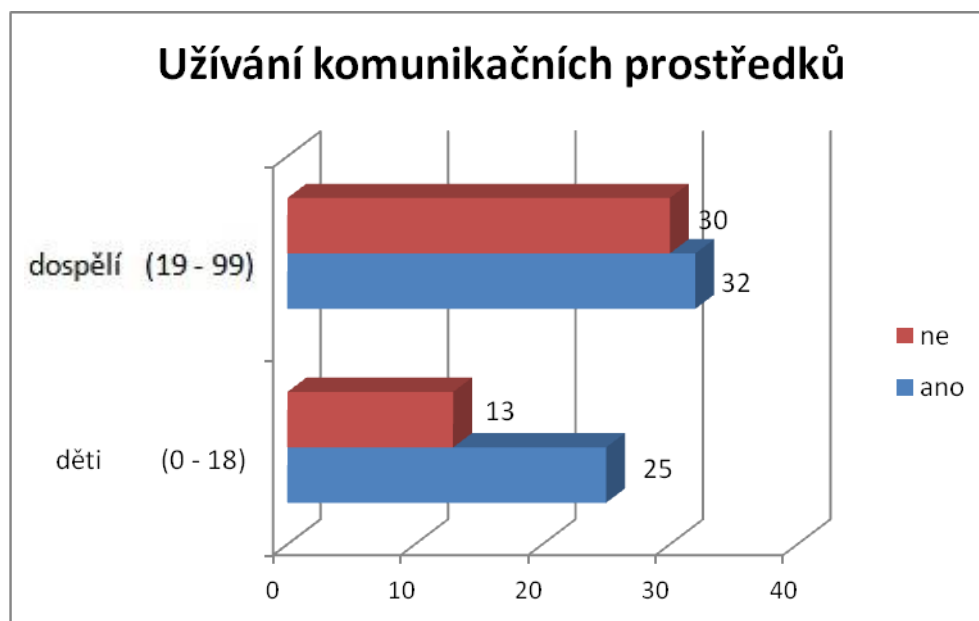
Také je zde možný vliv všeobecného mínění, že tento způsob komunikace je hlavně pro „mladé“, ale i tělem starý člověk může být duší velmi mladý.

Zajímavou oblastí bylo také zkoumání, zda lidé ještě stále používají komunikační programy a v jaké míře. V tomto případě jsem se zaměřila hlavně na komunikační program ICQ a Skype.

Užívání komunikačních programů	děti (0 - 18)	dospělí (19 - 99)
ano	25	32
ne	13	30
Počet respondentů	38	62

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 8

Graf č. 8: Užívání komunikačních prostředků

S nástupem sociálních sítí a dalších různých programů pro „setkávání se s přáteli“ mne zajímalo, zda lidé v dnešní době ještě stále užívají komunikační programy, které měli svůj velkolepý nástup někdy po roce 1996. Zaměřila jsem se na dva největší ICQ a Skype.

U dětí stále ještě převládá užívání těchto programů, na rozdíl od dospělých lidí, kteří mají lepší možnost založit si svůj účet na sociální sítí a tím i více

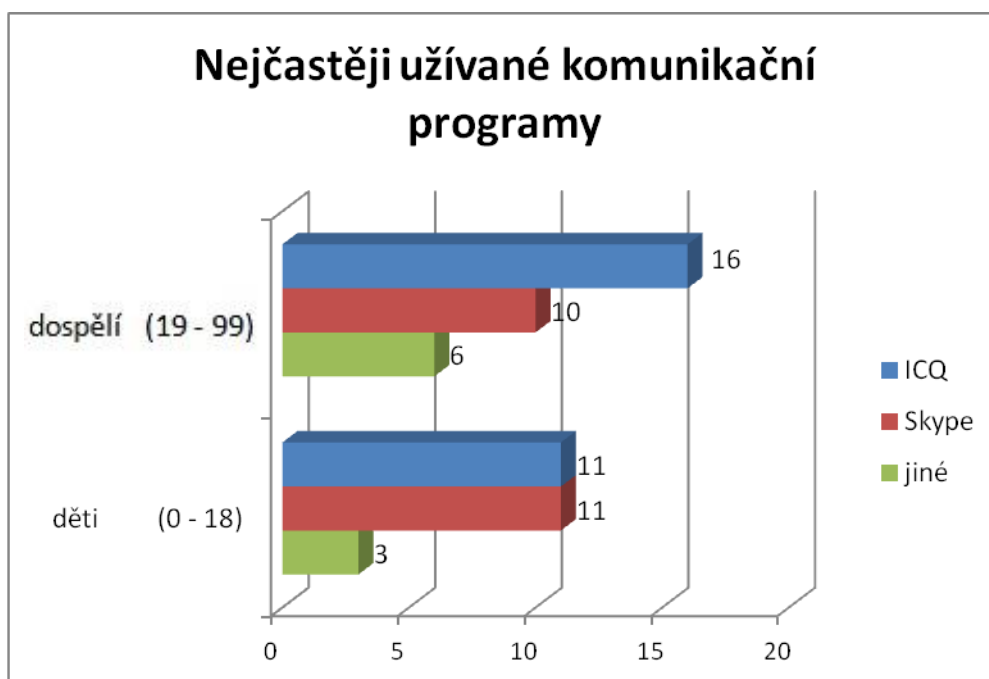
možností. Také užívání těchto programů je podstatně jednodušší než spravovat celý svůj profil na Internetu.

Které komunikační programy jsou nejčastěji užívané?

Nejčastěji užívané komunikační programy	děti (0 - 18)	dospělí (19 - 99)
ICQ	11	16
Skype	11	10
jiné	3	6
Počet respondentů	25	32

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 9

Graf č. 9: Nejčastěji užívané komunikační programy

Mezi nejčastěji užívané patří ICQ, ovšem hned jako druhý s velmi malým rozdílem se ukázal Skype. Dříve patrné rozdíly se dnes srovnávají hlavně díky vývojářům těchto programů, kteří drží krok s dobou a v současné době můžete jak s ICQ, tak se Skypem telefonovat napříč planetou, samozřejmostí je chat, ukládání

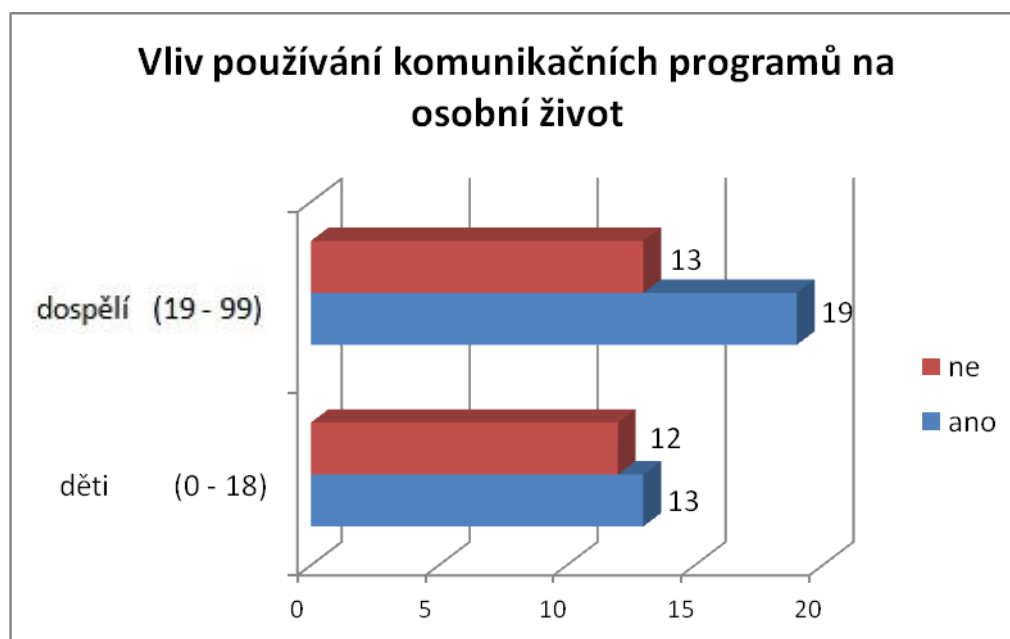
kontaktů a další služby. Myslím si, že zda se rozhodnete pro ICQ nebo Skype je to jen o vašich sympatiích a o prostředí, které vám více vyhovuje.

Má i používání komunikačních programů vliv na osobní život?

Vliv používání komunikačních programů na osobní život	děti (0 - 18)	dospělí (19 - 99)
ano	13	19
ne	12	13
Počet respondentů	25	32

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 10

Graf č. 10: Vliv používání komunikačních programů na osobní život

V tomto případě uživatelé Internetu pocítují větší vliv komunikačních prostředků na jejich osobní život než u sociálních sítí. Přece jenom ICQ a Skype jsou tu mnohem delší dobu než Facebook, našli si své místo mezi uživateli, jsou jednodušší na ovládání, více přístupné, dokonce mnohé dnešní inteligentní mobilní telefony mají tyto aplikace v základní nabídce a ty „méně“ inteligentní

telefony nabízí možnost stáhnout si tyto aplikaci a používat je alespoň v omezeném rozsahu.

Další výhodou těchto programů určitě je, že jejich používání není omezeno věkem. Není zde žádný věkový limit a tudíž žádné omezení. Samozřejmě pokud si nezletilé dítě zadá na Facebooku falešný věk, může pak využívat všech výhod, ale už porušil jakési pravidla a pokud na tento prohřešek přijdou administrátoři, pak jeho účet prostě zablokují. To se u ICQ nebo Skypu nestane.

Dalším plusem, který tu rozhodně existuje je fakt, že ICQ i Skype můžete v současné době propojit s Facebookem, čímž získáte dvě aplikace v jednom, spojíte seznam uživatelů Skypu nebo ICQ a Facebooku přičemž odkud uživatel je poznáte jasně z malé ikonky u jména. Na víc tak můžete být v kontaktu s přáteli rodinou či kýmkoliv jiným a to kdekoliv, pokud se připojíte na laptopu nebo přes mobilní telefon.

7.4.1.3 Rozdíly mezi dětmi a dospělými v délce používání sociálních sítí a komunikačních programů.

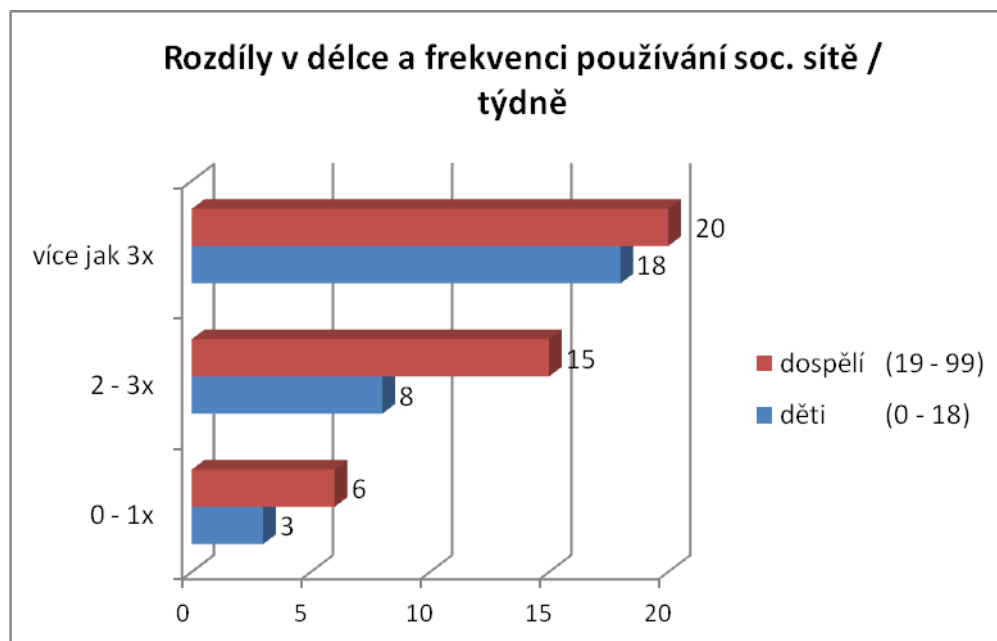
Tato část odpovídá tomuto **dílčímu cíli**:

- Zjistit, zda existují rozdíly ve frekvenci a délce používání moderních komunikačních prostředků u dětí a dospělých.

Rozdíly v délce a frekvenci používání soc. sítě / týdně	děti (0 - 18)	dospělí (19 - 99)
0 - 1x	3	6
2 - 3x	8	15
více jak 3x	18	20
Počet respondentů	29	41

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 11

Graf č. 11: Rozdíly v délce a frekvenci používání soc. sítě / týdně

Na tomto grafu je velmi zjevné, že sociální sítě velmi zasahují do našeho osobního života. Více jak třikrát týdně se každý uživatel sociální sítě přihlásí a tráví zde několik hodin. Kladu si otázku proč to ti lidé dělají? Proč raději nejdou ven s přáteli, proč nejdou sportovat, vyjet si na kole nebo cokoliv jiného. Pro mne je naprosto děsivá představa, že přijdu ze zaměstnání nebo ze školy domů, sednu si k počítači a ihned lustruji co je kde nového, kdo má novou fotku, stav nebo komentář.

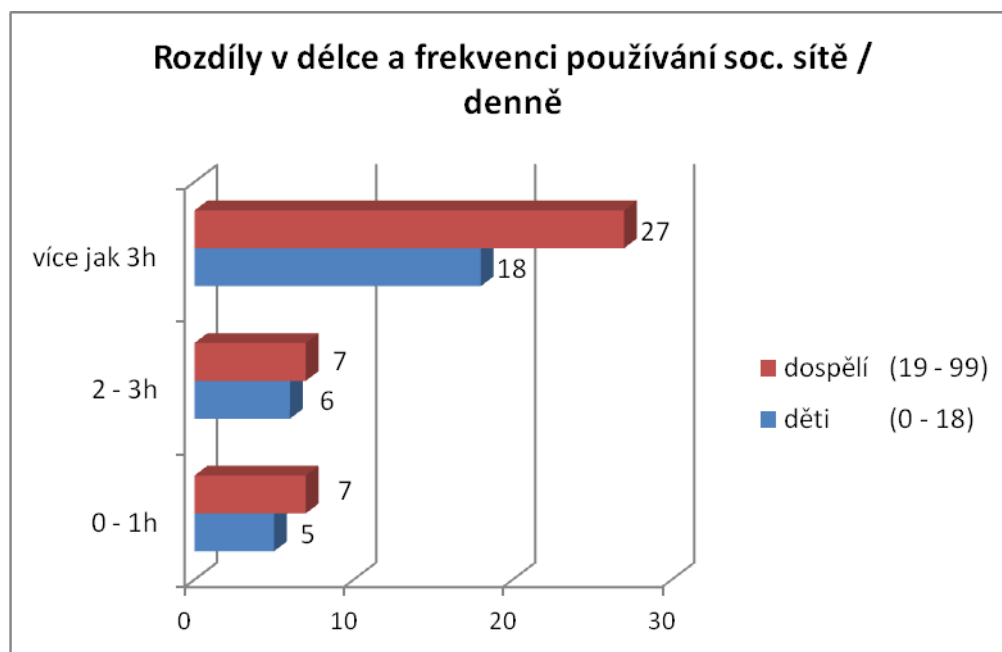
Ještě bych dokázala pochopit pokud jsme někde mimo bydliště, mimo město nebo třeba v zahraničí a chcete být v kontaktu se svými známými a rodinou, to je pak Facebook výborná věc. Dokonce i já jsem díky němu našla své staré kamarády ze střední školy a ze základní školy a začali jsme se navštěvovat, a když se nemůžeme vidět alespoň si napíšeme vzkaz a v tom je třeba smysl užívání tohoto fenoménu pro mě.

V této souvislosti jsem si naivně myslela, že alespoň čas strávený denně na sociálních sítích bude o něco menší. Říkala jsem si, že „na tom“ lidé nemohou přece sedět od rána do večera. Výsledky jsou jasné.

Rozdíly v délce a frekvenci používání soc. sítě / denně	děti (0 - 18)	dospělí (19 - 99)
0 - 1h	5	7
2 - 3h	6	7
více jak 3h	18	27
Počet respondentů	29	41

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 12

Graf č. 12: Rozdíly v délce a frekvenci používání soc. sítě / denně

Více jak polovina uživatelů Internetu tráví na sociálních sítích více jak tři hodiny denně. Někteří dokonce jen tak do dotazníku uváděli, že jsou schopni být připojeni od rána do večera s tím tedy, že odbíhají pro jídlo, pro pití, na záchod, něco uklidit a podobně.

Říkala jsem si, no hlavně že jsou tito lidé schopni udržet si aspoň základní biologické potřeby a zároveň jsem je litovala.

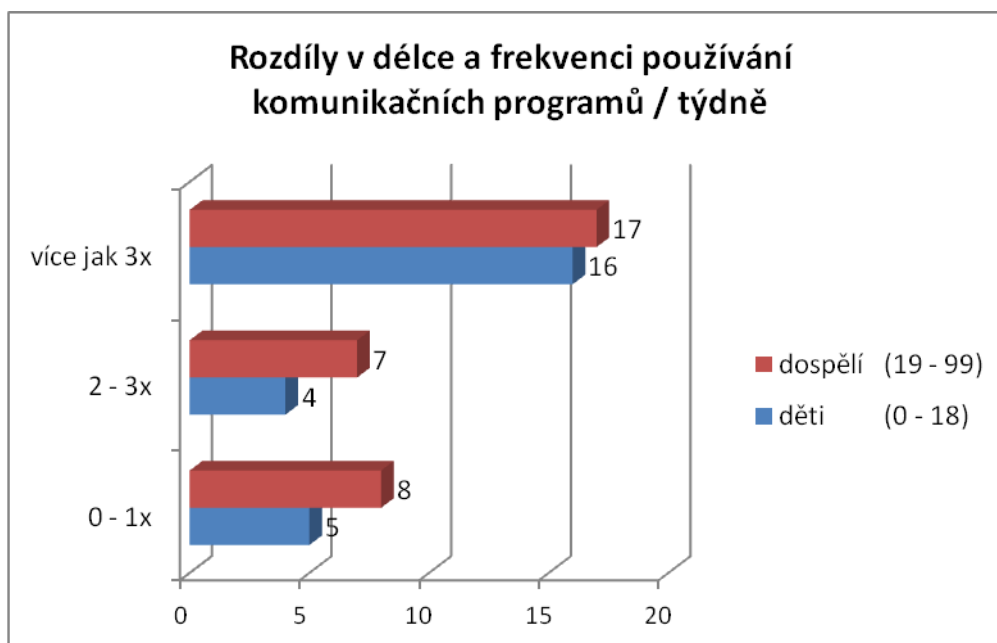
Je pravda, že komunikace na Internetu vás víc než čas nestojí. Ano, platíte určité poplatky za připojení, ale to byste platili tak jako tak, prostě v dnešní době je to standard, a pokud nemáte Internet i doma, nemáte šanci se v dnešní

společnosti vůbec uchytit. Takže počítáme jenom čas, naproti tomu pokud chci někam jet, musím použít buď auto, nebo hromadnou dopravu a už mě to stojí peníze a mnohdy nemalé peníze. A to může být právě jedním z hlavních faktorů, proč lidé necestují, proč nechodí s přáteli ven. Na víc tu kávu si doma taky udělám, sedím v pohodlném křesle a jenom „datluju“. Když mě to nebaví, vymyslím si důvod k ukončení konverzace, zavřu prohlížeč a hotovo.

Rozdíly v délce a frekvenci používání komunikačních programů / týdně	děti (0 - 18)	dospělí (19 - 99)
0 - 1x	5	8
2 - 3x	4	7
více jak 3x	16	17
Počet respondentů	25	32

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 13

Graf č. 13: Rozdíly v délce a frekvenci používání kom. programů / týdně

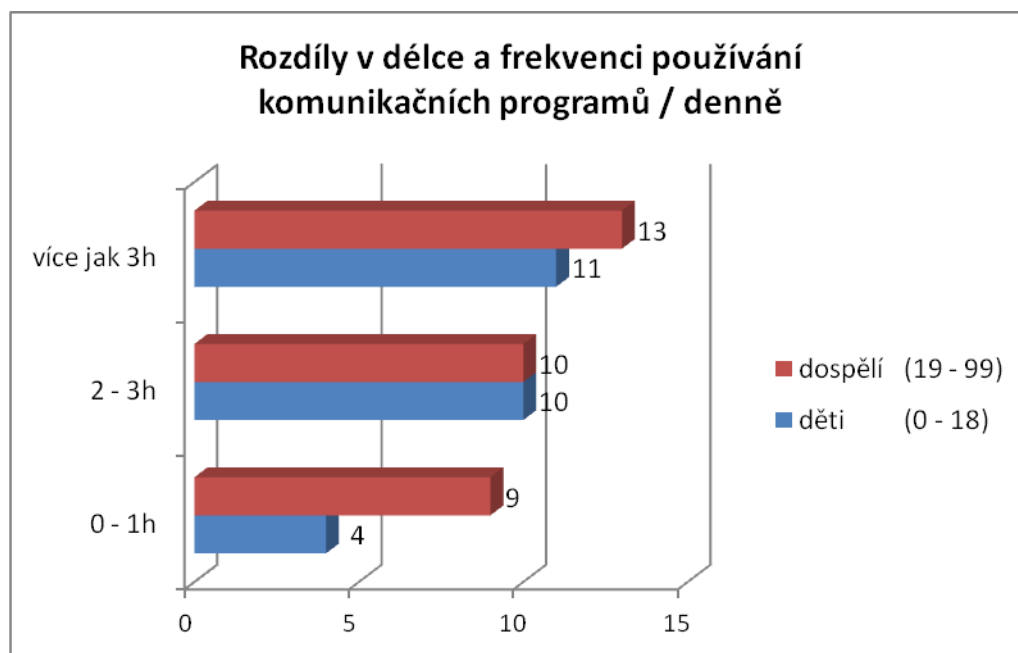
Délka a frekvence používání komunikačních programů v celku odpovídá délce používání sociálních sítí. Lidé na těchto programech doslova sedí několik

dní v týdnu. Výsledky z tabulky jsou naprosto zřetelné, většina uživatelů Internetu komunikuje přes ICQ nebo Skype více než třikrát týdně.

Rozdíly v délce a frekvenci používání komunikačních programů / denně	děti (0 - 18)	dospělí (19 - 99)
0 - 1h	4	9
2 - 3h	10	10
více jak 3h	11	13
Počet respondentů	25	32

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 14

Graf č. 14: Rozdíly v délce a frekvenci používání kom. programů / denně

Při pohledu na denní užívání komunikačních programů již nejsou rozdíly tak patrné, což je dáno hlavně faktem, že mnozí uživatelé komunikačních programů používají zároveň i sociální síť, kde mohou také „chatovat“. Zároveň je toto číslo ovlivněno také faktorem počtu přátel na sociální síti v seznamu komunikačního programu. S obrovským boomem Facebooku začala převážná většina uživatelů ICQ a Skypu používat jen tuto sociální síť a tak se logickým řetězovým

efektem přesunuli i přátelé těchto uživatelů a komunikační programy zaznamenaly obrovský odliv uživatelů a zároveň i zákazníků.

7.4.1.4 Znalost ochrany osobních dat a zabezpečení vlastního PC

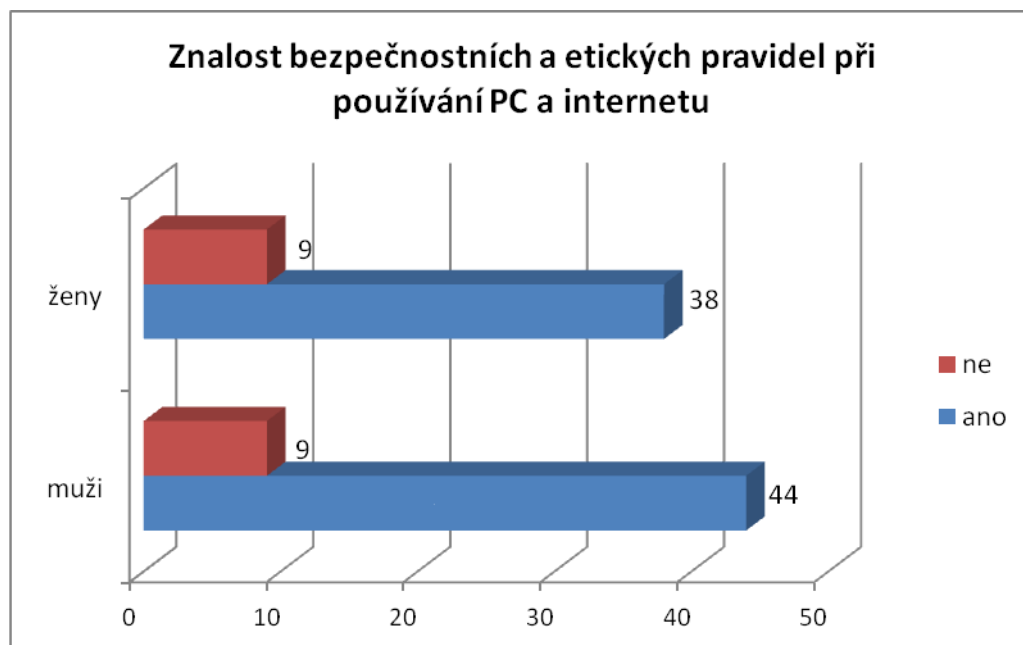
Tato část odpovídá tomuto **dílčímu cíli**:

- Zjistit, zda uživatelé Internetu, sociálních sítí a komunikačních programů vědí jak efektivně zabezpečit své osobní údaje a zda mají zkušenosti se zneužitím identity.

Znáte bezpečností a etická pravidla při používání PC a Internetu?	muži	ženy
ano	44	38
ne	9	9
Počet respondentů	53	47

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 15

Graf č. 15: Znalost bezpečnostních a etických pravidel při používání PC a Internetu.

Jak tento graf potvrzuje, ženy i muži jako uživatelé PC a Internetu moc dobře ví, jaká jsou bezpečností a etická pravidla v tomto světě. Na toto téma by

mohla být sepsána celá diplomová práce, na Internetu je neskutečné množství článků a diskusí a rovněž lze v knihovnách dohledat několik velmi kvalitních knih. Otázkou však zůstává, proč jsou lidé tak neopatrní při komunikaci a při používání Internetu? Proč o sobě dávají vědět celému světu? Stačí se jen podívat na některé profily a je nám jasné co tento člověk jedl, kde dneska byl, co má v plánu, zda uspěl či neuspěl, koho má v přátelích, jaké píše komentáře a samozřejmě i jaké má fotky a jak vlastně vypadá. Když si všechny informace spojíme, máme detailní profil člověka, který můžeme použít jako skvělý základ pro vydírání, kyberšikanu a jiné trestné činy.

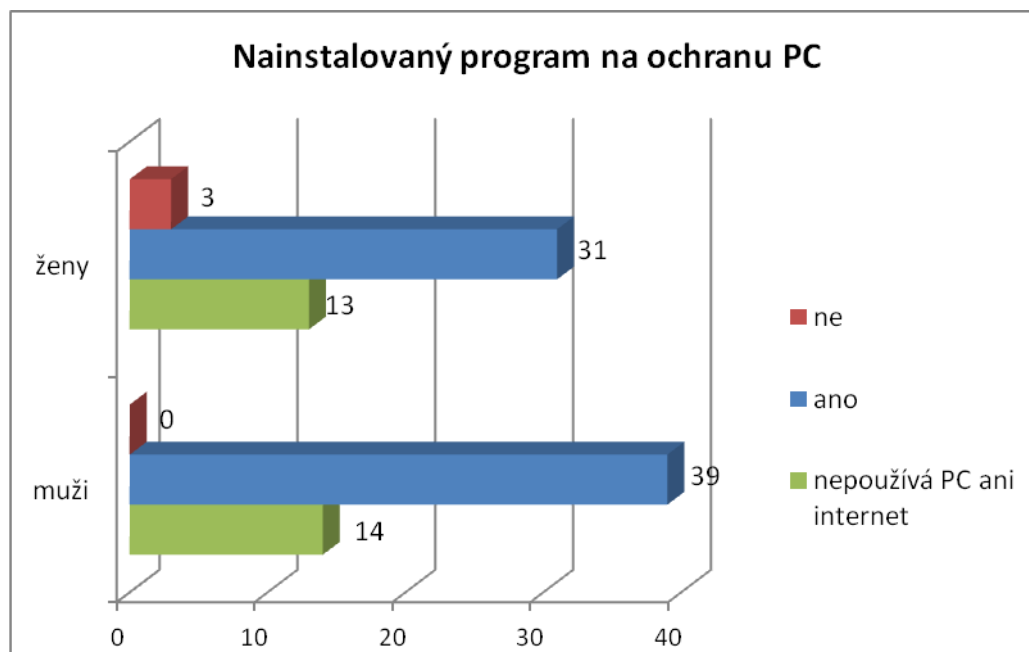
Při používání PC a Internetu se nevyhneme útokům různých virů, červů, trojských koní a podobných škodlivých programů na náš počítač.

Vědí uživatelé Internetu jak se efektivně bránit a mít své osobní informace zabezpečené?

Máte nainstalovaný program na ochranu PC? (antivirus, firewall)	muži	ženy
ano	39	31
ne	0	3
nepoužívá PC ani Internet	14	13
Počet respondentů	53	47

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 16

Graf č. 16: Nainstalovaná ochrana v PC.

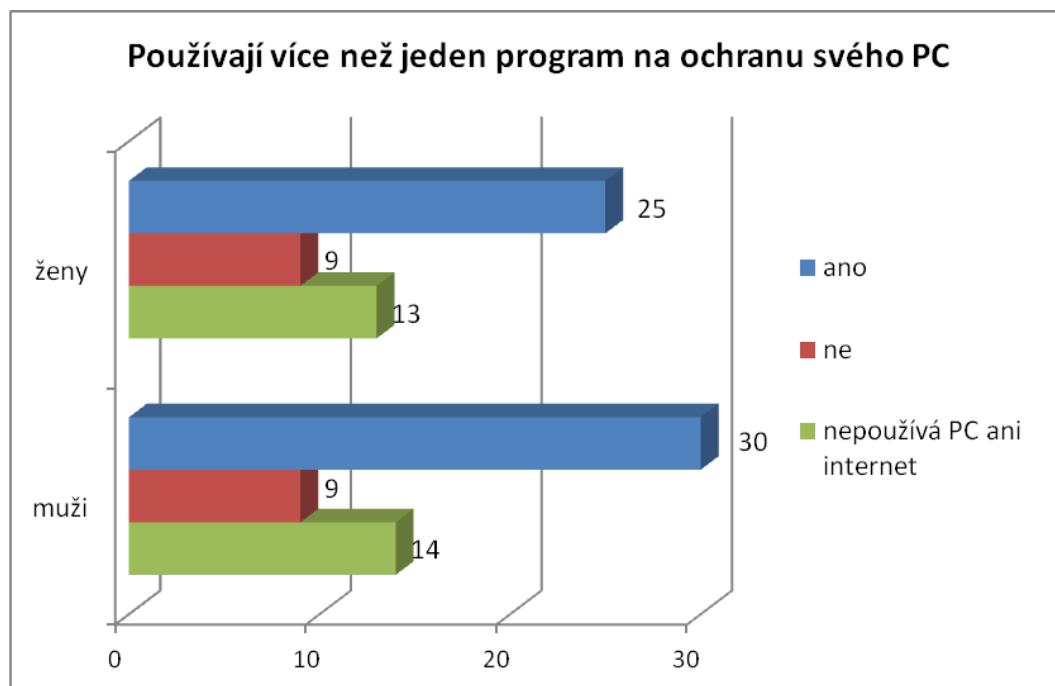
Dle tohoto grafu více jak polovina uživatelů Internetu ví jak se bránit, mají nainstalovaný antivirový program či firewall a spoléhají se na průběžné aktualizace, které by měli jejich program udržet stále účinný.

Kolik uživatelů používá více než jeden program na ochranu svých dat a kolik si myslí, že jim stačí jen jeden?

Používáte více než jeden program na ochranu svého PC?	muži	ženy
ano	30	25
ne	9	9
nepoužívá PC ani Internet	14	13
Počet respondentů	53	47

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 17

Graf č. 17: Používáte více než jeden program na ochranu svého PC?

Na tomto grafu mi přišlo docela zajímavé, že v dnešní době ovlivněné Internetem a nejrůznějšími transakcemi, obchody a mezinárodním kontaktem se najdou lidé, kteří si myslí, že je před útokem z vnějšku ochrání jen jeden program.

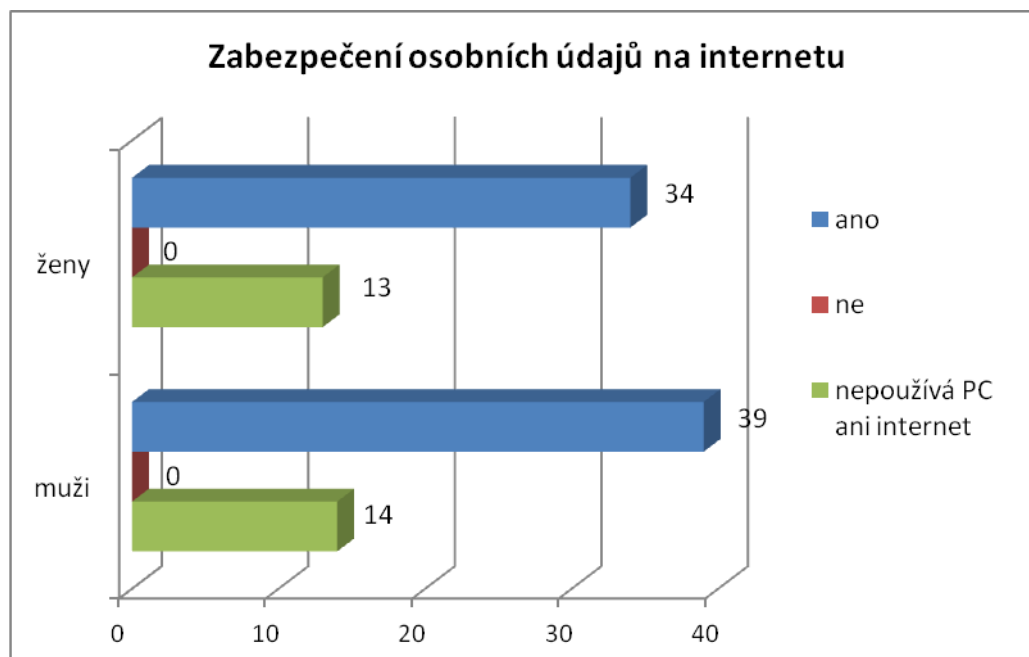
Bohužel dnešní doba je opravdu natolik agresivní, že je pro uživatele mnohem lepší mít programy na ochranu svého PC a vlastně i sebe sama minimálně dva. Co nezachytí jeden, zachytí ten druhý.

Další otázkou bylo, zda mají uživatelé Internetu zabezpečeny své osobní údaje na Internetu.

Máte zabezpečené osobní údaje na Internetu?	muži	ženy
ano	39	34
ne	0	0
nepoužívá PC ani Internet	14	13
Počet respondentů	53	47

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 18

Graf č. 18 Máte zabezpečené osobní údaje na Internetu?

Naprostá většina respondentů odpověděla, že ano. Kdo by se taky divil v dnešní době? Každý máme email, který je opatřený heslem pro vstup a dovolím si říct, že většina populace má v dnešní době profil na některé ze sociálních sítí. Na štěstí vývojáři začali přemýšlet a na některé sociální sítě přidali možnost nastavit si vlastní soukromí, tzn. Nastavit si buď skupiny lidí, kteří budou mít možnost vidět informace o mě v daném rozsahu, který jim já povolím nebo nastavit, které informace o sobě ukážu veřejně a které uvidí jen moji přátelé.

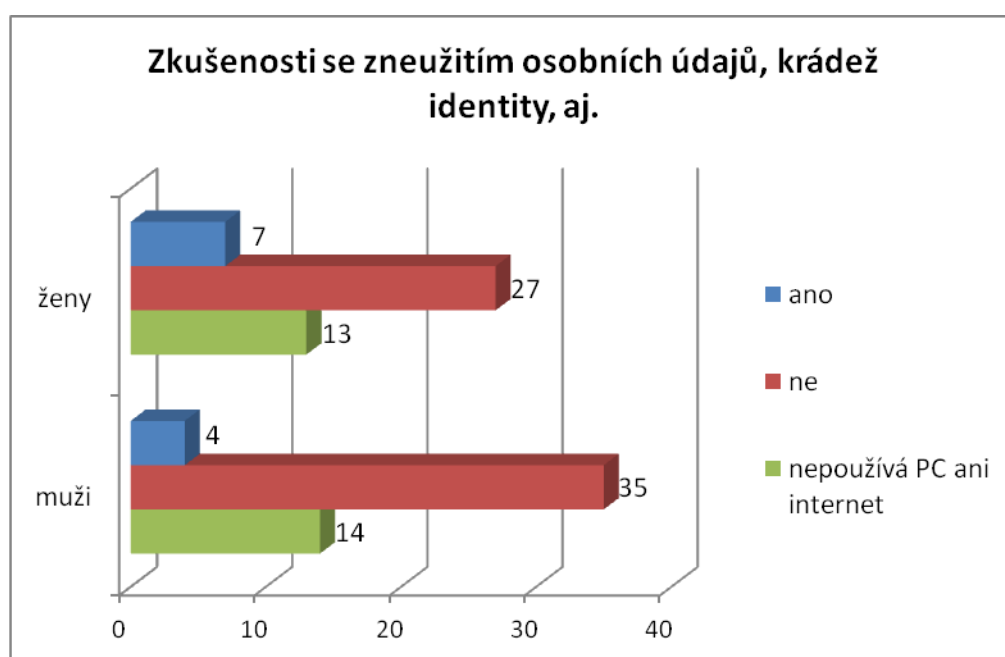
Osobní zkušenost je bohužel taková, že pokud váš kamarád okomentuje cokoli na vašem profilu, vidí to všichni jeho přátelé, aniž byste je vy osobně znali a to mně tedy přijde velmi nedomyšlené. Čím víc máte přátel vy, tím větší šanci mají další lidi, že navštíví váš profil, aniž byste se znali.

Poslední otázkou v dotazníku bylo, zda mají respondenti zkušenost se zneužitím osobních údajů, krádeží identity a jiných možných vloupání, které mohou nastat.

Zkušenosti se zneužitím osobních údajů, krádež identity, aj.	muži	ženy
ano	4	7
ne	35	27
nepoužívá PC ani internet	14	13
Počet respondentů	53	47

Zdroj: Vlastní výzkum 2012 – tab. č. 19

Graf č. 19 Zkušenosti se zneužitím osobních údajů, krádež identity, aj.

Na první pohled by se mohlo zdát, že 13 lidí z celkového počtu není velké číslo. Ovšem když si uvědomíte, že je to 13 lidí, kteří mají nějaké zkušenosti se zneužitím osobních údajů nebo krádeží identity, zdá se toto číslo příliš velké. Tito lidé se, ať už sami nebo zprostředkovaně, stali obětí trestného činu, museli si prožít bezmoc, strach, nevědomost a právě tento graf by měl být varování a zároveň výstrahou všem, kteří používají Internet a nemají dobře zabezpečeny své osobní údaje.

8 DISKUSE

Na základě vlastní zkušenosti, kdy jsem se stala obětí zneužití mé vlastní identity, jsem také zkoumala tento problém a zajímalo mne, zda je to výjimečná situace či nikoliv.

Tak asi jako každý jsem se cítila na Internetu neohroženě. Všude vystupuji jako anonym, veškeré informace, přihlašovací údaje, emaily a hesla mám v hlavě, tak jsem si myslela, že se mi nemůže nic stát.

Bohužel jsem se velmi spletla.

Jednoho dne mi zavolala kamarádka, která mne velmi dobře zná, že se jí ozvala holka ze sociální sítě Lidé.cz s neslušným návrhem a že tam má moji fotku, ať se na to raději podívám. Okamžitě jsem nastartovala počítač, spustila Internet, našla její přihlašovací jméno a skutečně. Slečna měla na svém profilu vyfoceně své tělo ve spodním prádle ovšem bez hlavy a pouze fotku mojí hlavy, kterou si stáhla z mého profilu, kde figurovala jako hlavní fotka a tudíž nešla zabezpečit. Při zhlédnutí celého portfolia fotek jste měli dojem, že to tělo a hlava prostě patří k sobě. Na víc v jejím profilu nebylo jediné slušné slovo, zmiňovala se o své sexuální orientaci, jaké sexuální praktiky provozuje a mnoho dalších nechutných informací. Pro mě to byl neuvěřitelný šok a bezmoc. Hlavou mi proběhlo několik tisíc myšlenek. Co kdyby to viděli moji rodiče? Co kdyby to viděl můj přítel? Nebo dokonce můj zaměstnavatel? Co mám teď dělat? Jak to mám řešit? Chtělo se mi brečet a zároveň jsem byla neuvěřitelně naštvaná.

Nezbylo nic jiného než napsat té slečně ať si okamžitě smaže moji fotku ze svého profilu. Bez výsledku. Slečna se mi jen vysmála a odpověděla ironickým vzkazem. Bylo tedy nutné řešit vše přes administrátora těchto stránek, ovšem jen najít kontakt na správce tohoto serveru byl nadlidský výkon. Našla jsem telefonní kontakt, ale kdykoliv jsem na něj volala, nikdo telefon nebral. Až můj přítel zjistil emailový kontakt na správce Lidé.cz a vše se začalo řešit.

Než ale slečnu správci tohoto serveru vymazali, trvalo to dalších 14 dní, což si myslím, že je příliš dlouhá doba. Celý spor a jeho vyřízení trval necelý měsíc. Tenkrát celkem o nic nešlo, byla jsem studentka, chodila jsem na brigády, ale když si představím co by se mohlo stát, kdybych už pracovala. Mohla jsem přijít

o práci a nechci ani myslet, jak bych to všechno vysvětlovala svým rodičům. Nejhorší byla ta bezmoc.

Dle reakcí některých přátel, kteří mi pomáhali s vyplňování dotazníků, vím, že tento problém netrápí jen mě. Každý s mých přátel, kamarádů, známých či přátel někoho dalšího ví o člověku, který se s tímto problémem setkal. Na víc případů zneužití osobních údajů je v televizi spousta. Je to snad samozřejmost v dnešním přetechizovaném světě? Jsme propojeni elektronickou dálnicí a jako dálniční poplatek každý odevzdáváme svoje soukromí? Někteří lidé tak konají dobrovolně, měla jsem možnost nahlédnout do desítek facebookových profilů, které si uživatelé nezabezpečili. Mohli tak udělat nevědomky, ale spíš jsem toho názoru, že většina z nich to udělala schválně, aby ostatní mohli shlédnout jejich nové fotky a přečíst si o nich nové informace.

Ale zneužití osobních údajů se netýká jen internetu, jde také o platební karty a PIN kódy, jde o úvěry, které si někdo vezme na naši ztracenou občanku. Jako jeden případ za všechny bych uvedla svého kamaráda. Klasický případ člověka, který někde ztratil občanský průkaz, sám ani nevěděl kde. Vše poctivě nahlásil ihned ten den s tím, že občanský průkaz je ihned neplatný a holt si bude muset přijít pro nový. Myslel si, že lepší nový průkaz než nějaký průšvih. To se ale nestačil divit, když mu zhruba po měsíci přišly složenky na zaplacení televize. S jeho přítelkyní se pohádali, protože už tak měli málo peněz a po uklidnění situace se začalo vše řešit. V konečném důsledku, ten můj kamarád zjistil, že nějaká paní v elektu prodala tuto televizi na neplatnou občanku a vše dobře dopadlo, ovšem stálo je to zhruba měsíc času a lítání po úřadech. A to chtějí zavést elektronické zdravotní průkazy a elektronické občanky s čipem? Nechci ani domyslet, jak by to mohlo dopadnout. Na jedné plastové kartě budou nashromážděny veškeré naše osobní informace a pro šikovnějšího zloděje se staneme otevřenou knihou.

I výsledky tohoto výzkumu ukazují, že ne malé procento uživatelů Internetu má své zkušenosti se zneužitím osobních údajů. Otázkou však je, proč se to děje? A můžeme se vůbec efektivně bránit? Nebo je lepší Internet ani nepoužívat?

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, zda má používání moderních komunikačních prostředků vliv na mezilidskou komunikaci. Pomocí dílčích cílů jsem zjistila, že používání moderních komunikačních prostředků (sociálních sítí a komunikačních programů) má vzrůstající vliv nejen na mezilidskou komunikaci, ale také na mezilidské vztahy a na osobu uživatele.

Na základě teoretické části vznikla část praktická (empirická), která zkoumala, zda je společnost počítačové gramotná tzn., zda umí ovládat osobní počítač s běžným programovým vybavením, jak jsou na tom lidé s využíváním Internetu, zda si uvědomují etická a bezpečnostní pravidla při používání Internetu. Jak jsou na tom respondenti s využíváním sociálních sítí a komunikačních programů, které využívají nejčastěji, kolik času stráví touto činností a jaký má tento faktor vliv na jejich osobní život. V poslední oblasti jsem zkoumala znalost zabezpečení svého počítače, znalost zabezpečení svých osobních informací v PC a na internetu, a zda mají respondenti zkušenost s krádeží identity či zneužitím osobních informací.

Výzkumný vzorek respondentů byl vybrán záměrně z řad přátel, kamarádů, rodiny a spolupracovníků. Předpokládala jsem, že tito lidé budou upřímní, vyplní kompletní dotazník a vrátí se mi větší procento zpět, než kdybych zkoumala úplně cizí lidi. A v tomto případě jsem měla téměř 100 % pravdu. Zpět se mi vrátilo asi 80 % dotazníků, a proto bylo nutné vykonat druhé kolo dotazníkového šetření, ale jelikož šlo o známé mých přátel, nebyl žádný problém tyto lidi zpětně dotázat a doplnit tak 100 % dotazníků.

Na začátku výzkumu jsem věděla, že chci obsáhnout co největší věkové rozpětí a proto jsem nechala respondentům volnou ruku v tom, komu oni dále pošlou tento dotazník. V konečném důsledku jsem měla 100 dotazníků, z nichž jeden patřil dítěti ve věku 0 – 6 let, 24 dotazníků vyplnili studenti základních škol ve věku 7 – 15 let, 17 dotazníků od studentů středních škol ve věku 16 – 19 let, 21 dotazníků od respondentů ve věku 20 – 26 let, 14 dotazníků od respondentů ve věku 27 – 35 let, 17 dotazníků od respondentů ve věku 36 – 50 let a 6 dotazníků od respondentů starších 50 let.

Výsledky však nebyli nějak překvapivé. Za aktivní uživatele Internetu se označilo 70 % respondentů, 30 % respondentů není aktivními uživateli Internetu i přes to, že někteří z nich byli uživateli PC. Výsledek výzkumu také ukazuje, že není důležité jaké má člověk vzdělání a že vzdělání nemá žádný vliv na to, zda jste nebo nejste uživatelem počítače. Počítač užívají jak lidé se základní školou, tak absolventi vysokých škol. Další oblastí, kterou jsem zkoumala, bylo, zda nato, jestli jste uživatelem PC nebo ne má vliv bydliště. Myslím, že výsledky se dali předpokládat. V dnešní době, kdy se vesnice přibližují městům, lidé z vesnic pracují ve městech a lidé z měst odjíždějí na vesnice si odpočinout je samozřejmost všepřítomné sítě Internetu a tak i když jste z vesnice, potřebujete jen zjistit autobus, musíte mít počítač s Internetem, chcete vědět otevírací dobu obchodního domu – potřebujete počítač s Internetem, máte zájem o lepší práci – potřebujete počítač s Internetem a stejně tak lidé z měst, pokud potřebují vědět jak nejlépe pěstovat mrkev, jdou na počítač s Internetem. V každém případě jak doma, tak i v práci potřebují lidé počítač už jen k běžnému užívání.

Nepřehlédnutelným faktorem, podle kterého jsem zkoumala uživatele PC, byl také věk. Nejvíce uživatelů je ve věku 7 – 26 let. Dále 70 % respondentů z celkového počtu jsou uživateli sociálních sítí. Nejčastěji užívanou sociální sítí je dle předpokladů Facebook. A pokud se jednalo o otázku, zda respondenti pociťují jakýkoliv vliv užívání sociálních sítí na jejich osobní život, tak děti (0 – 18 let) tento vliv pociťují velmi výrazně, naopak dospělí (19 – 99) si tento vliv nejspíš nepřipouští, neboť v dalším výzkumu jsem zjistila, že více jak polovina uživatelů PC tráví na sociálních sítích více jak 3 hodiny denně a užívají je více jak třikrát týdně.

Velmi podobně jako v případě sociálních sítí je na tom také oblast komunikačních programů, z nichž nejčastěji používané jsou ICQ a Skype. A v tomto případě jak děti, tak i dospělí pociťují vliv těchto komunikačních prostředků na jejich osobní život, což se také potvrdilo na výzkumu doby strávené komunikací touto cestou. Shodně jako na sociálních sítích i zde jsou uživatelé více jak třikrát týdně a tráví tímto způsobem více jak tři hodiny denně.

Poslední zkoumanou oblastí byla znalost bezpečnostních a etických pravidel při používání PC a Internetu. V této oblasti taktéž nedošlo k žádným překotným

závěrům. Uživatelé PC mají velmi dobrý přehled o těchto skutečnostech. Všichni uživatelé PC mají nainstalovaný minimálně jeden program na ochranu osobního počítače a 78 % z celkového počtu uživatelů používá více jak jeden program na ochranu osobních dat a počítače.

Neméně důležitou otázkou v dotazníku bylo také, zda mají uživatelé zabezpečeny své osobní údaje na Internetu. Všichni uživatelé odpověděli, že ano. Ať už zabezpečený email heslem nebo přístupové údaje na sociální síť nebo přihlašovací údaj a heslo ke komunikačnímu programu. Poslední a zásadní otázka byla směřována na zkušenost se zneužitím osobních údajů nebo krádeží identity. Mohlo by se zdát, že výsledek čtyř mužů s touto skutečností a 7 žen, je příliš malé číslo a tak je vše v pořádku. Opak je ale pravdou. Po vlastní zkušenosti vím, že i kdyby to bylo jen jedno procento, to procento představuje člověk, který je pod tíživým tlakem, řeší obtížnou situaci a jen velmi těžko a s velkým štěstím se mu povede situaci vyřešit, aniž by o tom věděl někdo další. To procento by představovalo člověka, který se stal obětí zločinu, třeba ani neví jak danou situaci řešit a potřebuje pomoc.

Věřím, že jsem se touto diplomovou prací dotkla zajímavého tématu, o kterém by se mělo mluvit už od základních škol. Vždyť dnešní děti užívají Internetu už od raného věku a dřív než umí číst, umí ťukat do počítače a hrát hry. Je velmi důležité, aby bylo právě dětem vtoukáno už od mala, že Internet umí být jak užitečný, tak nebezpečný a v hodinách informační výchovy by se mělo mluvit nejen o tom, které klávesy stisknout, ale také o tom jak se pohybovat na Internetu, na co být opatrný, čemu se vyhnout a hlavně jak se bránit. Vždyť děti jsou nejvíce ohrožené právě pro svoji neznalost.

Tato diplomová práce může dobře sloužit lidem, kteří nevědí, co si představit pod pojmem moderní komunikační prostředky, co je to sociální síť, co je to komunikační program, jejich výhody a nevýhody a jak správně zabezpečit svůj počítač a osobní údaje na Internetu před útoky zvenčí. Vše to, co je popsáno v teoretické části. Mohou ji použít také budoucí i stávající učitelé, kterým poslouží jako pohled osoby, která zažila zneužití identity, mohou ji použít jako oporu pro další své zkoumání nebo práci v hodinách informační technologie

a také ji mohou využít sami rodiče, aby věděli jak ochránit sami sebe a své děti před napadením prostřednictvím Internetu.

Myslím si, že tato práce by mohla být dobrým odrazovým můstkem pro zkoumání jednotlivých oblastí, ať už počítačové gramotnosti, dalšího vlivu sociálních sítí a komunikačních programů nebo jak zabezpečit své údaje před krádeží a zločinem. Ale hlavně bych byla ráda, pokud by sloužila jako varování před přílišnou důvěřivostí a ochotou při používání Internetu. Dnešní svět je bohužel takový, každý si musí dávat pozor.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografické publikace:

BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Sociální komunikace: [texty k distančnímu a kombinovanému studiu]*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, 79 s. ISBN 80-244-1357-4.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice: základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 198 s. ISBN 80-244-0765-5.

DĚDIČEK, D., KŘIVOHLAVÝ, J. *Facebook: jednoduše*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010, 127 s. Naučte se za víkend (Computer Press). ISBN 978-80-251-3196-1.

DOSTÁL, J. Informační a počítačová gramotnost – klíčové pojmy informační výchovy. In *Infotech 2007 – moderní informační a komunikační technologie ve vzdělávání*. Olomouc : Votobia, 2007. s. 60 – 65. ISBN 978-80-7220-301-7.

GIDDENS, A. *Sociologie: [texty k distančnímu a kombinovanému studiu]*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 594 s. ISBN 80-720-3124-4.

KAPOUN, P., KAPOUNOVÁ, J., POLÁKOVÁ, E. *Komunikační, informační a marketingové kompetence: úvodní studie k projektu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 2006, 83 s. ISBN 80-736-8246-X.

KAPOUNOVÁ, J. *Používání informační a komunikační technologie ve výuce*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 1999, 74 s. ISBN 80-704-2145-2.

KUNEŠ, J. *Skype: telefonujeme přes internet*. 2., aktualiz. vyd. Brno: Computer Press, 2006, 103 s. ISBN 80-251-1002-8.

KULHÁNKOVÁ, H., ČAMEK, J. *Fenomén facebook: jednoduše*. 1. vyd. Kladno: Jakub Čamek, 2010, 128 s. Naučte se za víkend (Computer Press). ISBN 978-809-0476-400.

MAŇÁK, J., Š. ŠVEC a V. ŠVEC (ed.). *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Masarykova univerzita: Paido, 2005. 134 s. ISBN 80-7315-102-2.

MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Sociální a pedagogická komunikace ve škole: [texty k distančnímu a kombinovanému studiu]*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 161 s. Pedagogické a psychologické studie. ISBN 80-042-1854-7.

MAX, H., TAYLOR, R. *Skype: kompletní průvodce*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 227. ISBN 978-802-4721-231.

MEZRICH, B. *Miliardáři z Facebooku: jak vznikl Facebook : příběh o sexu, penězích, genialitě a zradě*. Vyd. 1. Překlad Martina Weberová. Brno: Computer Press, 2010, 256 s. ISBN 978-80-251-2823-7.

ONLINE SAFETY INSTITUTE Z.S.P.O. *Užitečné internetové tipy pro rodiče mladších dětí (do 10 let): Užitečné internetové tipy pro rodiče starších dětí (nad 10 let)*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009. ISBN 978-80-7440-009-4.

STŘIHAVKA, M. *Vaše bezpečnost a anonymita na Internetu*. Vyd. 1. Praha: Computer Press, 2001, 87 s. ISBN 80-722-6586-5.

VAMPOLA, P. *Jak na ICQ v rekordním čase*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, 80 s. ISBN 80-247-1083-8.

ZLATUŠKA, J. *Vzdělávání pro informační společnost*. In RUFIS'97 Sborník z konference. Praha: ČVUR, 1997, s. 59-68.

Internetové zdroje:

Etika. In <http://webshaman.xf.cz/> [online]. 2007 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: webshaman.xf.cz/wp-content/etika.doc

European Computer Driving Licence. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 9.2.2012 [cit. 2012-06-21]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/ECDL>

Firewall. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 16.6.2012 [cit. 2012-06-21]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Firewall>

Hardware. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 7.6.2012 [cit. 2012-06-21]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hardware>

Informační a komunikační technologie. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 19.5.2012 [cit. 2012-06-21]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/ICT>

Internet. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 10.6.2012 [cit. 2012-06-21]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Internet>

ICQ. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Icq>

ICQ návod.cz [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.icqnavod.cz/>

Internet Relay Chat. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 11.3.2012 [cit. 2012-06-21]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/IRC>

LANDOVÁ, H. Informační gramotnost - náš problém(?). *Ikaros Elektronický Časopis o Informační Společnosti / Ústav Informačních Studií a Knihovnictví Praha* [online]. 2002, roč. 6, č. 8 [cit. 2012-03-08]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/1024>

Peer-to-peer. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 13.4.2012 [cit. 2012-06-21]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/P2P>

Platforma. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 23.12.2011 [cit. 2012-06-21]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Platforma>

SAK, P., K. SAKOVÁ. Počítačová gramotnost a způsoby jejího získávání. *Lupa: Sever o českém internetu* [online]. 2006, publikováno 28. 11. 2006 6:30 [cit. 2012-03-08]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/pocitacova-gramotnost-zpusoby-ziskavani/>

Sociální síť. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. 2001 [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Sociální_síť

Software. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 15.6.2012 [cit. 2012-06-21]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Software>

ŠINDELÁŘ, J. Počítačová gramotnost v ČR – unikátní průzkum znalostí populace. In www.zive.cz [online]. 2005 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/Clanky/Pocitacova-gramotnost-v-CR---unikatni-pruzkum-znalosti-populace/sc-3-a-126364/default.aspx>

Wi-Fi. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 14.6.2012 [cit. 2012-06-21]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Wi-fi>

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník

DOTAZNÍK

Dobrý den, dostává se Vám do rukou dotazník, který vznikl jako základ k empirické části diplomové práce. Jeho cílem je zjistit, zda má používání moderních komunikačních prostředků vliv na mezilidskou komunikaci.

Dotazník obsahuje

Tento dotazník je anonymní, své odpovědi zvažte a poté zakroužkujte jen jednu možnost.

Jsem: a) muž b) žena

Věk:

Bydlím: a) vesnice b) město

Dosažené vzdělání: a) ZŠ b) SŠ (SOU,SŠ, VOŠ, G) c) VŠ

1. Umíte ovládat osobní PC s běžným programovým vybavením?
a) ANO b) NE
2. Využíváte Internet?
a) ANO b) NE
3. Znáte etická a bezpečnostní pravidla při používání Internetu?
a) ANO b) NE
4. Který z následujících výroků nejlépe vyjadřuje Vaši situaci ve vztahu k PC?
a) PC nevyužívám a nemám zájem ho využívat
b) PC nevyužívám, rád bych ho využíval, ale nezvládl/a bych to
c) PC nevyužívám, ale plánuji, že ho začnu využívat
d) PC využívám, ale nejsem si příliš jistý, umím jen základní činnost
e) nejsem ve využívání PC začátečník, ale nevyužívám PC profesionálně
f) PC využívám na profesionální úrovni

5. Vzděláváte se v oblasti práce s PC?
- a) rozhodně ano
 - b) spíše ano
 - c) ani ano, ani ne
 - d) spíše ne
 - e) rozhodně ne
 - f) nevyžívám PC
6. Používáte sociální sítě? (Facebook, Twitter, ...)
- a) ANO
 - b) NE
7. Které?
- a) MySpace
 - b) Twitter
 - c) Facebook
 - d) jiné
8. Myslíte si, že má používání sociálních sítí vliv na Váš osobní život?
- a) ANO
 - b) NE
9. Jak často využíváte sociální sítě? (týdně)
- a) 0 – 1x
 - b) 2 – 3x
 - c) více jak 3x týdně
10. Jak dlouho využíváte sociální sítě? (denně)
- a) 0 – 1h
 - b) 2 – 3h
 - c) více jak 3h denně
11. Používáte komunikační programy? (ICQ, Skype,...)
- a) ANO
 - b) NE
12. Které?
- a) Skype
 - b) ICQ
 - c) jiné
13. Myslíte si, že má používání komunikačních programů vliv na Váš osobní život?
- a) ANO
 - b) NE
14. Jak často využíváte sociální sítě? (týdně)
- a) 0 – 1x
 - b) 2 – 3x
 - c) více jak 3x týdně
15. Jak dlouho využíváte sociální sítě? (denně)
- a) 0 – 1h
 - b) 2 – 3h
 - c) více jak 3h denně
16. Máte nainstalovaný antivirový či jiný program na ochranu svého PC?
- a) ANO
 - b) NE
17. Používáte více než jeden program na ochranu a zabezpečení Vašeho PC?
- a) ANO
 - b) NE
18. Máte zabezpečeny své osobní údaje na Internetu?

- a) ANO b) NE

19. Setkali jste se s případem zneužití osobních údajů nebo krádeže identity?

- a) ANO b) NE

Děkuji za Váš čas a vyplnění

Andrea Konečná

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Andrea Konečná
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Vliv používání moderních komunikačních prostředků na mezilidskou komunikaci
Název v angličtině:	The influence of using modern communication tools on interpersonal communication
Anotace práce:	Diplomová práce se zaměřuje na problematiku používání moderních komunikačních prostředků, jako jsou komunikační programy a sociální sítě a jejich vliv na mezilidskou komunikaci s důrazem na zabezpečení osobních údajů v PC i na Internetu. Na základě teoretické části je sepsána část empirická, jejímž cílem je zjistit, zda uživatelé Internetu pocítují vliv používání těchto moderních komunikačních prostředků na jejich osobu.
Klíčová slova:	Komunikace, počítačová gramotnost, sociální síť, komunikační program, ICQ, Skype, zabezpečení osobních dat, moderní technologie ve škole
Anotace v angličtině:	This thesis focuses on the issue of using modern communication tools, such as communication and social networking programs and their impact on interpersonal communication with emphasis on security of personal data in the PC and the Internet. Based on the theoretical part is drawn empirical part,

	the aim is to determine whether Internet users are feeling the impact of using these modern communication tools on their person.
Klíčová slova v angličtině:	Communication, computer literacy, social network, communications program, ICQ, Skype, personal data security, advanced technology in school
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník
Rozsah práce:	88 s.
Jazyk práce:	český